I FOKUS
Ikonda i Tanzania

TEMA
Kirkens Nødhjelps fasteaksjon

PORTRETT
Dag Arne Roum

Kirkens Nødhjelp magasinet

Nr 02 2017

KIRKENS NØDHJELP
actalliance

Kirkens Nødhjelp kjemper sammen med mennesker og organisasjoner over hele verden for å avskaffe fattigdom og urettferdighet.

Vi gir nødhjelp i katastrofer og jobber langsiktig for utvikling i lokalsamfunn. For å fjerne årsaker til fattigdom påvirker vi samtidig myndigheter, næringsliv og religiøse ledere til å ta riktige beslutninger.

Kirkens Nødhjelp er en felleskirkelig diakonal organisasjon for global rettferdighet. Vårt arbeid utføres uten intensjon om å endre menneskers religiøse tilhørighet.

For å sikre effektivitet og skape resultater er Kirkens Nødhjelp medlem av ACT Alliance, en av verdens største humanitære allianser. Alliansen består av kirkelige organisasjoner over hele verden og samarbeider med organisasjoner uavhengig av religiøs forankring.

Kirkens Nødhjelp - Sammen for en rettferdig verden!

Kirkens Nødhjelp-magasinet
Ansvarlig redaktør: Kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø
Redaktør: Aina Johnsen Rønning
Kontaktinfo: ajr@nca.no
I redaksjonen: Vegard Tjørhom, Helen Wibe Nesvold, Jorunn Strand Askeland, Hege Kristin Ulvin, Håkon Haugsbø, Andreas van der Eynden, Martin Berge
Andre bidragsytere: Bellah Zulu, Kirsti Næss, Håkon Strøm, Håvard Bjelland, Silje Berghaug Knarud, Eliu Orozco

Alle landdata er hentet fra siste utgave av FNs «Human Development Report».

Redaksjon avsluttet: 02.02.2017
Grafisk design: Martin Berge
Trykk: Fjellberg
ISSN: 1503-986
Ettertrykk er tillatt når kilde oppgis.

Kirkens Nødhjelp-magasinet utgis fem ganger i året i et opplag på cirka 60 000. Bladet er gratis og sendes til alle givere og støttespillere. Magasinet har lave produksjons- og trykkekostnader og arbeidet støttes av Norad. Ønsker du å motta Kirkens Nødhjelp-magasinet? Send din postadresse til giver@nca.no.

Oppgi dine endringer:
1. Skal du flytte eller endre adresse?
2. Ønsker du Magasinet på e-post istedenfor i postkassen?
3. Får du flere Magasinet til samme husstand, men ønsker bare ett? Send en e-post eller ring mellom 8.30 og 15.30

Besøksadresse: Bernhard Getz gate 3
Postadresse: Pb 7100, St Olavs Plass, 0130 Oslo
Telefon: 22 09 27 00
E-post: giver@nca.no
Internett: www.kirkensnødhjelp.no
Gavekonto: 1594 22 87248

Kirkens Nødhjelp er medlem i Innsamlingskontrollen

Norad støtter Kirkens Nødhjelps arbeid for en rettferdig verden

Forsiden: Richard Wilson er 13 år og bor i den lille landsbyen Ikonda i Tanzania. Landsbyen fikk ny brønn i september i fjor – betalt av TV-aksjonspenger til Kirkens Nødhjelp. Vi blir med ham til brønnen, der han forteller oss hvor viktig det har vært å få tilgang til trygt og rent vann.
Foto: Håvard Bjelland/Kirkens Nødhjelp

LEDER

Anne-Marie Helland
Generalsekretær i
Kirkens Nødhjelp

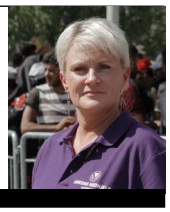

DUGNADSÅNDEN SOM GÅR

I et halvt hundre år har norske menigheter strukket ut en hånd til medmennesker i nød, og i den hånden har det vært en bøsse. Fasteaksjonen er en diakonal dugnad som er viktigere enn noen gang.

I Norge er vi stolte over det erkenorske begrepet «dugnad», og vi har det innarbeidet i vårt språk og vår kultur. Samtidig ser vi at vår rikdom gjør det mulig for flere å kjøpe seg fri fra dugnader, i barnehager, borettslag og korps. Noen foretrekker å betale en bot til fellesskapet, heller enn å delta i det.

Gjennom fasteaksjonen får norske konfirmanter muligheten til å være med på en diakonal dugnad som er større enn seg selv. Den handler ikke bare om å samle inn penger til Kirkens Nødhjelps arbeid. Den handler også om å lære om dette arbeidet, forstå sammenhenger utenfor eget liv – og ikke minst å forstå at vi alle kan være med å gi et bidrag for å endre andre menneskers liv til det bedre.

Og nettopp på grunn av de pengene som hvert år samles inn av norske menigheter, kan Kirkens Nødhjelp utføre det oppdraget som kirkene har gitt oss: Å endre menneskers liv.

I denne utgaven av magasinet gir vi deg noen historier om resultatene av vårt arbeid. Reportasjene fra den lille landsbyen Ikonda i Tanzania er oppløftende lesning. Selv om byen ligger bare en totimers kjøretur fra Afrikas største åpne vannkilde, Victoriasjøen, fikk innbyggerne der tilgang til rent vann først i fjor. Takket være innsamlede midler til Kirkens Nødhjelp, og brønnen som pengene finansierte.

Nå er hverdagen for mange forandret. De er mindre syke, mer på skolen – og kvinnene og barna slipper å bruke store deler av dagen på å hente det vannet de ble syke av.

Temaet for årets fasteaksjon er «Ja, vi elsker dette vannet». Vi har valgt å fokusere på gleden av å ha tilgang på rent vann, istedenfor sorgene ved å ikke ha det. Fordi det er gleden vi ønsker å dele.

I Kirkens Nødhjelp ser vi hvilken glede det gir å få noe så, for oss, enkelt som en brønn i nabolaget – en glede som handler om å kunne bruke livet til å leve. Være frisk, gå på skole, vaske seg, gi barna noe trygt å drikke, være hjemme med familie og venner istenfor milevis borte på jakt etter vann.

Samtidig er det viktig for meg å understreke at vi ikke lever i den tro at verden ikke blir et bedre sted av vann, alene. Vi vet at kampen mot fattigdom er den viktigste delen av vårt arbeid, fordi fattigdom fører til sult, sosial uro, sykdom, lav utdanning, korrupsjon, konflikter og folkevandringer.

Det er derfor vi i Kirkens Nødhjelp har alt dette på vår agenda, fordi det henger sammen. Og på samme måten som skapelsesberetningen starter med vannets eksistens, starter mange menneskers vanskeligheter med mangelen på vann. Derfor starter også Kirkens Nødhjelp med vannet.

Jeg vil takke hver og én av dere som støtter oss i vårt arbeid, enten du er giver, bøssebærer, sjåfør for konfirmantene under fasteaksjonen, kakebaker eller underskriver på våre politiske kampanjer.

Jeg ønsker deg en god fastetid.

INNHOLD | 02 – 2017

2 LEDER

6 VERDEN RUNDT
Se glimt fra Kirkens Nødhjelps arbeid over hele verden

6 TEMA: FASTEAKSJONEN
For 50. gang samles hele Norge til dugnad for Kirkens Nødhjelp. I Fasteaksjonen 2017 kan du bidra til rent vann til alle!

22 PORTRETT
Møt Dag Arne Roum

25 AKTUELT
Etter 40 år med eget kontor i Guatemala går Kirkens Nødhjelp i 2017 over til en ny form for tilstedeværelse i landet.

26 I FOKUS
Guatemala

28 AKTUELT
De grønne skolene i Haiti

30 AKTUELT
To TV-aksjoner ga Kirkens Nødhjelp et enormt økonomisk løft, og i løpet av få år ble organisasjonen en humanitær aktør å regne med.

34 AKTUELT
Changemakerspalten

35 I FOKUS
I kulturer der det er tabu å snakke om menstruasjon og prevensjonsmidler, er det en utfordring med hygienetiltak for å hindre infeksjoner.

36 AKTUELT
I den ødelagte byen Iqrit holder kirken liv i innbyggernes håpet om å vende tilbake.

38 TETT PÅ
Iker Montes-Burgos, WASH-koordinator i Kirkens Nødhjelp

40 NORGE RUNDT
Se glimt fra lokale aktiviteter

41 ANDAKT
Av Sindre Skeie, kommunikasjonssjef ved Diakonhjemmet

42 AKTUELT
Laos

FASTEAKSJONEN 50 ÅR: Vi feirer det rene, livgivende, livsbejaende vannet. For rent vann er ikke bare en menneskerett. Rent vann er ikke bare en kilde til helse, trygghet og utvikling. Tilgang til rent vann gir tid og overskudd til å realisere drømmer, til å skape seg en fremtid, og ja, til å leke. Bli med til landsbyen Ikonda i Tanzania, og møt innbyggerne som har fått livet sitt forbedret av en ny brønn som Kirkens Nødhjelp bygget i fjor.

DAG ARNE ROUM: Bistandsorganisasjoner både her hjemme i Norge og i andre land misunner oss fasteaksjonen. Ingen andre har en liknende aksjon – der konfirmanter i hele landet tar sikte på å besøke hver eneste husstand i hele landet. Men, hvordan oppstod egentlig ideen som er blitt en økonomisk bærebjelke for Kirkens Nødhjelp? Vi har intervjuet Dag Arne Roum som fikk en god ide da han var Kirkens Nødhjelps kontakt ut mot menighetene på begynnelsen av 80-tallet.

IGRIT: 500 mennesker ble tvangsflyttet fra Igrit da staten Israel ble opprettet. De får fremdeles ikke vende tilbake, men vedlikeholder kirken sin i håp om en gang å få returnere. Bare som døde kan vi bo her, fortalte de ledsager Silje Belghaug Knarud.

Tanzania:
Lærer opp toalettentreprenører

Så moro kan det være å selge toaletter. Vi er i Dumila Morogoro-regionen der Kirkens Nødhjelp har et prosjekt der lokale entreprenører selger toaletter i sine egne landsbyer. De får opplæring, og tilgang til materialer for å bygge et enkelt, billig og kvalitetsgodkjent toalett og så kan de tjene litt penger for hvert toalett de selger og bygger.

Foto: Imani Nsamila

2,4 milliarder mangler dotilgang

Mens 650 millioner mennesker mangler tilgang på rent vann, er det hele 2,4 milliarder som mangler tilgang til trygge latriner.

– Vi hadde et tilbakeslag ved at hele 60 millioner mennesker var på flukt i fjor, og de mangler tilgang til trygt vann og trygge hygieniske forhold. Det er dessuten vanskelig å opprettholde god hygiene når man bor i en flyktningleir. Folk tør ikke gå ut i skogen for å bæsje og må gjøre det inne i leirene. Når vi får bygget trygge latriner og gitt tilgang til rent vann, ser vi at alt er fånyttes uten gode informasjonskampanjer og hygieneopplæring. Lærer vi barna å vaske hendene, går barnedødeligheten ned med opp til 4 %, sier Gudrun Bertinussen.

Foto: Erik Thallaug/Kirkens Nødhjelp

Tanzania:
Selger vanningssystem til bøndene

Åtte agronomer har ansvar for å følge opp 80 landsbyer i Tanzania. Småbønder læres opp til å lage bed med vanningssystem som gir vesentlig større avling.

I Tanzania prøver man ut ulike metoder for å øke inntekten til fattige bønder. For å kunne skalere opp hjelpen må bøndene betale for det de trenger, mens opplæringen er gratis.

Tilgang på kontinuerlig og tilstrekkelig vanning er en utfordring. Derfor har Kirkens Nødhjelp lært opp agronomer som drar rundt til landsbyer og lærer opp bøndene i metoden. De bygger opp et demonstrasjonsbed slik at bøndene skal se hvor godt det virker. Bøndene kan kjøpe vanningssystem for et åtte meter langt bed for rundt ti dollar og får på den måten utnyttet jordlappen sin betydelig bedre. Agronomene følger dem opp ute på markene, og Kirkens Nødhjelps prosjektleder kan følge opp agronomenes arbeid via en nettside.

– Her kan du gå inn på de ulike bedene i landsbyen og se hvordan det går med avlingene. Om jeg ser at noe gjort feil, har jeg mulighet til å følge det opp direkte, sier Jakob Fagerland og klikker seg inn på en kvinnelig småbonde som er godt i gang med produksjonen.

– Her kan jeg for eksempel se at hun har sådd vannmelonene sine altfor tett. Det må jeg følge opp før de blir 12 kilo store, forklarer Fagerland.

Kirkens Nødhjelp tar ikke noen avanse på vanningssystemene, men det gjør agronomene, slik at de etter hvert kan få en lønnsinntekt på arbeidet sitt.

– Målet er å hjelpe så mange som mulig for så lite penger som mulig. Da kan vi drive utviklingshjelp i stor skala, uten at noen blir avhengig av vestlig bistand, sier Fagerland.

Foto: Alpha Kapola

Libanon:
Traumebehandling av og med IS-flyktninger

De assyriske kristne i Syria har måttet flykte. I Haddad over Beirut ligger en kirke med undervisning i underetasjen. Presten fader George sier at 98 % planlegger å reise, mange til Australia. Valentina Odicho satt i IS-fangenskap helt frem til 23. mars 2016. Hun finner nå mening i å undervise barna i engelsk.– Vi lærer dem først og fremst å være mennesker, sier hun..

Foto: Håvard Bjelland

SAMMEN FOR EN RETTFERDIG VERDEN

FØLG OSS PÅ FACEBOOK FOR Å SE MER OM VÅRT ARBEID

Zambia: Bygger nye skoler

For tiden bygger Kirkens Nødhjelp en offentlig skole i Kayaba sammen med danske Folkekirkens Nødhjælp og britiske Christian Aid. Skolen i Kayaba er en av seks skoler som trekløveret bygger i området ved hjelp av partneren Response Network. Området har vært fattig og uten skoler så lenge at mange barn ikke har hatt mulighet til å gå på skolen. Lærer Crayford Sivwimikamwi sier at analfabetismen i området er så stor at hvert utdannet barn vil føre til at familien deres i alle fall har en som kan lese dokumenter. 10 år gamle Kiso Simweene er glad for å ha fått én skole som ligger nærmere og er større – til og med med gode toaletter. Hun vil gjerne bli lærer når hun blir stor slik at hun kan hjelpe andre i lokalsamfunnet.

Foto: Bellah Zulu

Gaza:
Tegner traumene sine

15-årige Rania og Najwa er med i MECC-DSPR-klinikkens traumeprogram i Shejaia i Gaza. Programmet hjelper 9323 familier som ble hardt rammet av Israels bombing i 2014. Særlig lider mange av hudsykdommer etter å ha levd i overfylte bomberom uten rent vann. Klinikken gir hjelp til gravide, opplæring i barnestell og familieplanlegging, i tillegg til arbeidstrening og traumebehandling. Her viser Rania og Najwa frem tegninger der de har prøvd å uttrykke følelsene sine etter bombeangrepene.

Foto: Kirsti Næss

HYGIENETILTAK: – På skulen har me lært kor viktig det er å vaske hendene, og det var der eg lærte korleis me kan henge opp gule kanner med vatn til å vaske hendene. Ved hjelp av ei snor som heng i kanna, så kan me vippe kanna slik at vatnet renner ut, og utan at me treng bruke hendene til å gjere det. Då vert alt meir hygienisk, fortel Richard Wilson.

JA, VI ELSKER DETTE VANNET

Bli en brønnbygger – støtt Fasteaksjonen

2.-4. april

For 50. gang samles hele Norge til dugnad for Kirkens Nødhjelp. I Fasteaksjonen 2017 kan du bidra til rent vann til alle!

Siden 1967 har menigheter over hele landet løftet Fasteaksjonen til stadig nye høyder. I den aller første Fasteaksjonen samlet vi inn 700 000 kroner. I fjor kom det inn nesten 34 millioner kroner!

– Det er fantastisk å se engasjementet og dugnadsånden vi opplever gjennom Fasteaksjonen år etter år. Det er en enorm inspirasjon i vårt daglige arbeid, sier generalsekretær Anne-Marie Helland i Kirkens Nødhjelp.

– Fasteaksjonen gjør det mulig for Kirkens Nødhjelp å reagere raskt og med stor kraft ved akutte katastrofer. Samtidig er aksjonen svært viktig for våre langsiktige utviklingsprosjekter, sier Helland.

Årets aksjon heter «Ja, vi elsker dette vannet!». Mens vi i Norge tar det rene vannet fra springen som en selvfølge, mangler fortsatt 663 millioner mennesker tilgang til rent drikkevann. Kirkens Nødhjelp har sørget for varig tilgang til rent vann for millioner av mennesker. Vi trenger din hjelp til sikre vann til enda flere.

Et av FNs bærekraftsmål er at alle skal ha tilgang på rent vann innen 2030. Vi har alle et felles ansvar for å nå dette målet.

I Fasteaksjonen 2017 kan du være med på å bygge brønner og stille myndighetene til ansvar. Du kan gå med bøsse, gi penger og du kan bruke stemmen din for å kreve vann til alle. Takk for at du er med oss på laget!

På de neste sidene kan du lese mer om årets aksjon – og om hvordan din innsats kan gjøre en forskjell!

Velkommen til

IKONDA

Me har besøkt Ikonda, ein tanzaniansk landsby som ligg to timers køyring sør for Victoriasjøen. Der har dei nettopp fått ny brønn med støtte frå Kirkens Nødhjelps givarar, og det har endra livet i landsbyen.

Bli med oss og høyr historiane til nokre av dei som bur i landsbyen. I tillegg til reint drikkevatn har både vaksne og born fått opplæring i hygiene, klimaendringar og personleg økonomi, slik at kvardagen går litt lettare rundt enn før.

Dei neste åtte sidene fortel historia om ein liten by i Tanzania som har gått gjennom store endringar på grunn av ein brønn og litt undervisning.

ILLUSTRASJON: Håkon Strøm
TEKST: Vegard Tjørhom
FOTO: Håvard Bjelland

Joyce
Side 16

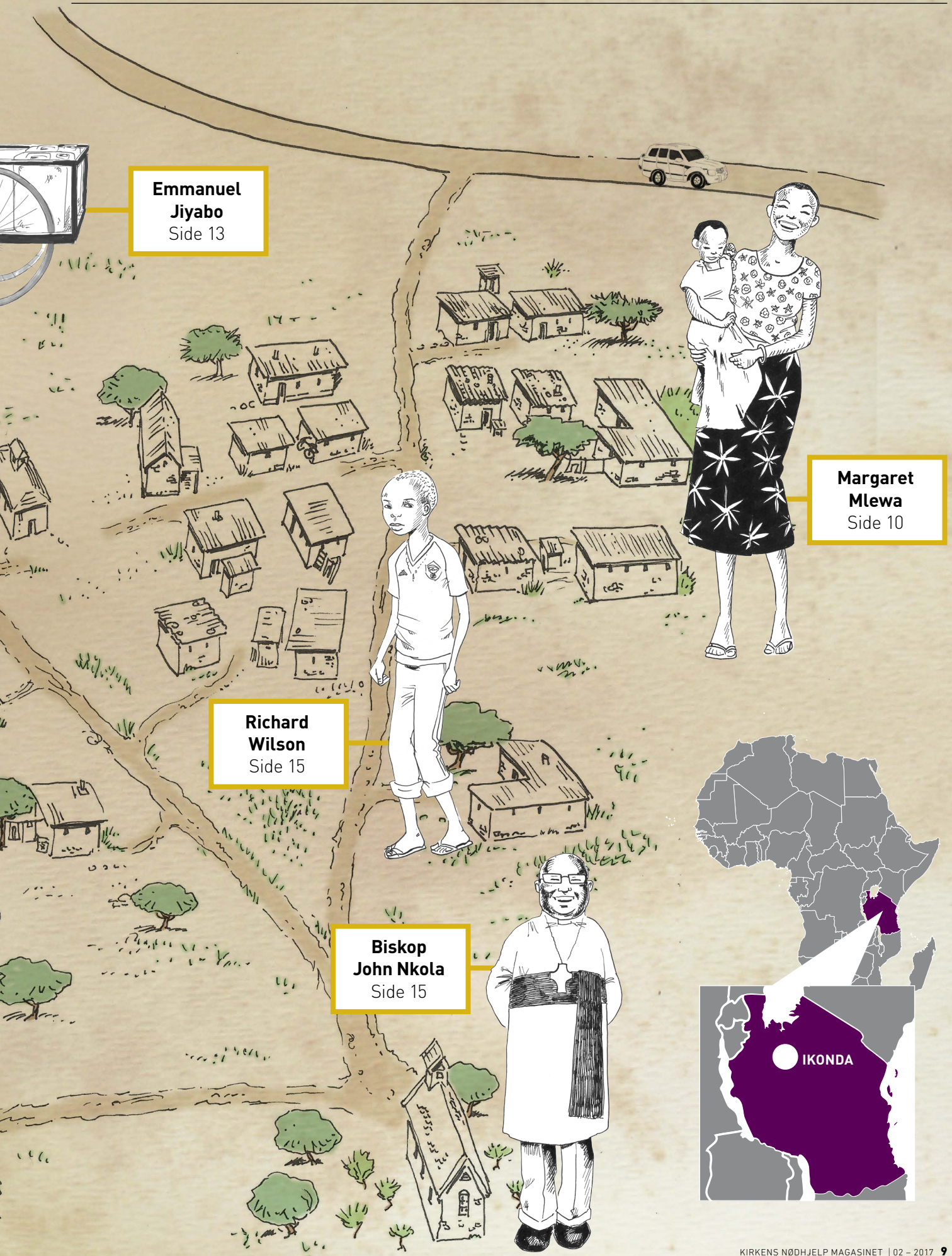
Emmanuel Jiyabo
Side 13
Margaret Mlewa
Side 10
Richard Wilson
Side 15
Biskop John Nkola
Side 15
IKONDA

Margarets draum om eit blikktak

– Livet hadde vore mykje enklare utan borna mine, seier Margaret Mlewa. Slike ord gjer vondt for ei mor å seie høgt, men den 35 år gamle fembarnsmora svarer berre dønn ærleg på eit vondt spørsmål.

TEKST: Vegard Tjørhom **FOTO:** Håvard Bjelland/Kirkens Nødhjelp.

Ho kunne sikkert sagt at borna hjelper ho med alt som må gjerast, eller at borna gjev ho overskotet ho treng for å møte utfordringane i kvardagen. Men Margaret svarer ikkje det. Ho veit at eit barn krev omsorg, ho veit at det er ho som har ansvaret for deira oppvekst.

Margaret ville aldri vore forutan eit einaste av sine fem barn, men at livet hadde vore enklare utan dei, det må ho likevel innsjå.

– Det er beinhardt å bu i denne landsbyen. Nokre dagar kan vere gode, andre er mindre gode. Eg vaknar ofte sjuk, og då er det hardt å gjere alt eg er heilt nøydt til å få gjort, seier Margaret.

Ho sit utanfor huset sitt i landsbyen kor ho er vaksen opp. Ho er stolt av å eige dette huset saman med eldstesonen på 18 år. Målet deira er å få råd til å bytte ut stråtaket med eit blikktak. Men dei må nok spare ei stund til for å klare det.

Mannen som Margaret var gift med, bur ikkje så langt unna, men etter at ho separerte seg frå han for tre år sidan, har ho stått åleine med ansvaret for dei fem borna frå fem til 18 år.

– Kvar dag er hovudutfordringa å få tak i nok mat til familien. Me dyrkar ein del sjølv på ein åkerlapp nokre timer unna. Der har me jordnøtter, bomull, hirse og nøtter. Noko av det me dyrkar sel me for å få rad til anna mat. Også har eg min eigen butikk der eg sel tomatar som eg syklar til næraste by for å kjøpe, fortel Margaret.

Ho er rak i ryggen og stolt over alt ho får til. Samstundes er ho veldig sårbar. Ei lita endring i kvardagens rutinar kan bety at borna ikkje får mat.

– Den nye brønnen har betydd mykje. Det har gjort det mykje enklare å hente vatn, og sparer meg for masse tid kvar morgon. I tillegg har me mykje mindre magevondt og diaré. Det gjev oss meir overskot til å arbeide, og gå på skulen, seier Margaret.

At ho og borna er mindre sjuke, heng også saman med at Margaret har fått opplæring i hygiene frå Kirkens Nødhjelps partnarorganisasjon i Tanzania, Tanganyika Christian Refugee Service. Oppvasken har ho løfta opp frå bakkenivå, slik at dyra ikkje lenger kan slikke matrestar. Og utanfor toalettet har ho no ei såpe, og ho har hengt opp små gule tønner med vatn som forsyner hendene med vaskevatn.

Den nye brønnen og den nye hygienekunnskapen har ikkje gjort livet til Margaret enkelt, men det har gjort livet enklare. For ei mor med åleineansvar for fem born er alle endringar til det betre gull verdt. Og om nokre år har ho og sonen kanskje spart opp nok pengar til å kjøpe blikktaket dei begge drøymer om.

Ein vanleg dag for Margaret

06.30
Står opp ved soloppgang.

07.00
Ho vekker borna, feiar gardsplassen, og finn opptenningsved.

07.30–09.00
Om sonen til Margaret er ute og gjeter dyr, må ho hente vatn i landsbyens nye brønn. Det tek tid.

09.00–10.00
Etter å ha henta vatn lagar ho lunsj, og opnar tomat- og bensinbutikken.

11.00
Borna tek pause frå skulen og kjem heim for å ete dagens første måltid.

12.00 – 16.00
Det er mange små gjeremål gjennom dagen. Viktigast er det å ha klar middagen når borna kjem heim frå skule og gjetermarka

17.00 – 19.00
Tid for oppvask, klesvask, og litt tid til å snakke med vener og naboar.

20.00
Familien har ikkje lys, så på kveldane slappar dei av og pratar litt saman.

22.00–
Det er på tide å legge seg.

ELDSJELA: – Eg var med på å bygge brønnen, og no jobbar eg frivillig som brønnvakt. Eg tek nokre øre frå kvar person som vil fylle vatn, og noterer summane ned i boka. Om brønnen ein dag går i stykker, så har me samla saman pengar til å kunne fikse den. Eg gjer alt dette frivillig fordi vatn er så viktig, seier 28 år gamle Gidamahi Mungo, som ein dag i veka er frivillig ved den nye brønnen i Ikonda.

KLIMAVITNET: – Då eg var ung, var det tre overalt. Folk hadde andre grønsaker enn det som går an å dyrke i dag, og innhaustingane var mykje større, fortel 68 år gamle Salum Masanja. Han hugsar nok ikkje heilt feil, for mykje har endra seg i Tanzania, og fleire stader har det blitt vanskelegare å drive jordbruk. Salum har likevel håp for framtida, for no får alle borna utdanning, og dei har starta å plante tre.

FOTBALLKAMPEN: Alle gutane i Ikonda vil helst spele fotball heile dagen. Og no som dei har fått ny brønn, får dei meir tid til fotball og bruker mindre tid på å hente vatn til familien. Dei fleste har Simba som favorittlag – kallenamnet til Tanzanias landslag – og det er Barcelonas Lionel Messi som er favoritten.

PREDIKANTEN: – Regnet tok kyrkja mi, fortel Timetheo Daudi. Han er ein lokal predikant og opplevde at regnet øydela kyrkja, som var bygd av murstein laga av dyreavføring og jord. No har han fått laga nye murstein ved hjelp av vatn som ikkje går an å drikke. Han takkar Gud for at han i dag kan få drikke reint vatn, og han takkar for det skitne vatnet som kan få kyrkja hans opp og stå igjen.

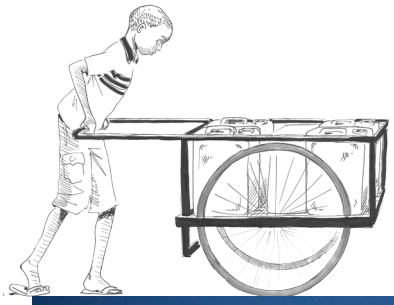

Lang veg til brønnen: Vatn er tungt. Ein liter er eit kilo. Når du då har 90 liter på tralla, og hjulet er punktert – då bygger sjølv gutungar musklar. Kvar kveld fraktar Emmanuel Jiyabo 90 liter vatn frå brønnen og heim – ein tur på to kilometer.

UNDERVISNING SOM KAN **REDDE LIV**

På skulen i Ikonda får borna i landsbyen lærdom som kan vere livsviktig. Å lære å skrive, lese og rekne gjev livet innhald. Men å lære om handvask, reint vatn og treplanting kan redde liv. **TEKST:** Vegard Tjørom **FOTO:** Håvard Bjelland/Kirkens Nødhjelp.

Det er kø utanfor skuletoalettet i Ikonda. Det er friminutt, og dei mange hundre elevane deler på nokre få toalett. Før måtte dei gå på do i nokre hol i bakken, men no har dei ordentleg utedo i betong. Og utanfor heng det gule kanner på kvar si side av toalettbygningen. Tre kanner til gutane og tre til jentene.

– Det er viktig å vaske hendene for å unngå å bli sjuke. Det har me lært på skulen, og no vaskar eg hendene både her og heime. Eg har også lært småsystrene mine å gjere det same, seier 13 år gamle Joyce, som tråkker på ein pinne slik at dei gule tønnene tipper litt og vatn renner ut på hendene hennar.

HANDVASK ER LIVSVIKTIG

Det er harde realitetar på landsbygda i Tanzania, der alvorleg sjukdom i verste fall kan ende i dødsfall. Difor er handvask viktigare å lære enn ein skulle tru, og det er ikkje berre handvask Joyce og dei andre elevane har lært om på skulen.

For gjennom eit samarbeid mellom skulen og Kirkens Nødhjelps søster-

Joyce, 13 år

Klasse: Sjette
Favorittfag: Fysikk, engelsk og swahili
Draumejobb som vaksen: Sjukepleiar
Favorittdyr: Geit
Familie: Bur med tre systre, ein bror og mamma Margaret (på side 10), har også ein pappa i landsbyen.

PLANTAR TRE FOR NESTE GENERASJON

Elevane tenker også på framtida, for dei siste åra har denne delen av Tanzania merka at det har blitt vanskelegare å drive jordbruk, og at jordsmonnet ikkje alltid er like fruktbart som tidlegare. Mange meiner dette heng saman med at det ikkje har vore nokon kontroll på trehogsten, og no er det knapt nokon tre å sjå i området.

Difor har Joyce og alle dei andre borna på skulen lært om korleis trea trekk til seg vatn og bidreg til å lagre vatnet i bakken. På den måten vert jordsmonnet betre for jordbruk, og i tørketida vil det framleis vere nok vatn i brønnen.

– Tanzania om 15 år trur eg er annleis enn i dag. Eg trur det kjem til å vere mindre vatn, seier Joyce.

Kanskje får ho rett, men skuleborna i Ikonda veit i alle fall at ei av løysingane er å ta spaden fatt og plante trea ned i bakken. Og nettopp det har dei gjort rundt omkring på skuleplassen. Der står det fleire små pinnar, som om ti til femten år kanskje kjem til å kaste skugge over Ikondas neste generasjon skulelevar.

organisasjon i Tanzania har elevane lært enkle grep som kan sørge for at dei held seg friskare. I tillegg til å vaske hender lærer elevane kor viktig det er å drikke vatnet frå landsbyens nye brønn – sjølv om det kostar nokre øre å få bruke brønnen. Og dei lærer om kor lurt det er å koke vatnet når ein er usikker på om det er reint nok.

– Eg har hatt diaré på grunn av skittent drikkevatn. Det har vore vanleg her i landsbyen før me fekk den nye brønnen i fjor. No er eg frisk, og eg håper eg vil halde meg frisk lenge, seier Joyce.

VICOBA: «Me bør elske kvarandre» er namnet på låne- og sparegruppa i Ikonda. 26 kvinner og fire menn sparer pengar saman, og ein etter ein kan dei låne pengar frå fellespotten og investere i sin beste marknadsidé. Emiliana John er sekretær og ansvarleg for felleskassa. Sjølv har ho opna grønsaksbod og er godt i gang med å nedbetale lånet sitt igjen.

TCRS: – Me opplever at fleire landsbyar i området spør om hjelp fordi dei ser endringane som skjer her i Ikonda, seier Oscar Rutenge. Han jobbar for Tanganyika Refugee Service, som er Kirkens Nødhjelps partnarorganisasjon i Tanzania. Det er dei som har bidrege til at Ikonda har fått ny brønn, og også at det er starta opp låne- og sparegruppe, gjennomført hygieneopplæring og starta med treplanting.

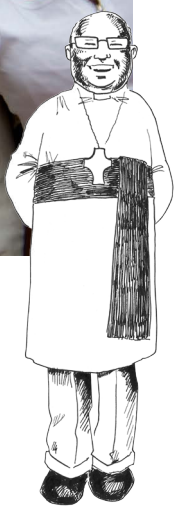

BISKOPEN: – Kyrkja skal vere ei stemme for dei stemmelause, seier biskop i African Inland Church, John Nkola. Kirkens Nødhjelp samarbeider med ein kristen organisasjon, som igjen har tett samarbeid med kyrkjesamfunna rundt Ikonda. Nkola er oppteken av at alle skal ha vatn, både i Ikonda og dei andre landsbyane rundt. I dag er vatn framleis ein mangelvare fleire stader i Tanzania.

DET GAMLE VATNET: Det gamle drikkevatnet er brunt som jorda. I Tanzania er det mange som drikk overflatevatnet som er ureint og til tider livsfarlig. Dette er det gamle vassholet i Ikonda, og bak kan du skimte den nye brønnen med reint vatn. Ein kombinasjon av lokal dugnadsand og hjelp frå Kirkens Nødhjelp har gjort brønnen ein realitet.

WILSON VED BRØNNEN: – Det er så fantastisk med ein brønn som er lukka. Før var det ein open brønn, og ein visste aldri om vatnet var reint. Menneske eller dyr kunne ha gått på do i den, og vatnet kunne vere ureint. Me fekk veldig ofte vondt i magen, seier Richard Wilson. Etter at Ikonda fekk ny brønn, har han vore mykje friskare, og kvar dag er han borte ved brønnen for å hente vatn til familien sin.

I fjor kunne Agnes endelig hente vann fra en brønn i landsbyen sin, noe hun var jublende glad for.

Myndighetene må på banen

– Rent vann i seg selv får oss bare et stykke på vei, sier Tale Hungnes, som nettopp har overlevert et nytt vannanlegg til lokale og sentrale myndigheter i Tanzania.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Hege Kristin Ulvin/Kirkens Nødhjelp.

Husker du Agnes, jenta som bar vann i timevis gjennom hele TV-aksjonssendingen høsten 2014? I sommer fikk landsbyen hennes, Munguli, en flott brønn med en motorisk, solcelledrevet pumpe. Brønnen gir 65 000 liter vann og forsyner totalt 3500 mennesker med rent og trygt vann i nærheten av der de bor. Tale Hungnes møtte igjen Agnes da Kirkens Nødhjelp skulle delta i en høytidelig overlevering av det nye vannanlegget fra TV-aksjonspengene og den lokale samarbeidspartner 4CCP til tanzanianske myndigheter.

– Kirkens Nødhjelp er ikke sterke nok til å forbedre alle menneskers liv. Ikke noen frivillig organisasjon kan gjøre det. Det er ingen andre enn staten som kan sikre alle innbyggerne sine nok rent vann, nok gode skoler, nok gode sykehus, nok barnehjem, nok gode veier. Det er så store investeringer i infrastruktur som skal til, og de er så tett sammenvevd med samfunnsplanlegging for øvrig at staten er helt nødvending, sier Tale Hungnes.

– Det ga mening å overlevere det nye vannanlegget i Munguli til tanzanianske myndigheter. De må ta eierskap for å sikre varig drift. Så skal vi, sammen med vanlige landsbyfolk og samarbeidsorganisasjoner i Tanzania, holde myndighetene til ansvar, legger hun til.

LOKALE KORRUPSJONSJEGERE

I Munguli og områdene rundt etablerer Kirkens Nødhjelp korrupsjonsjeger-komiteer av landsbyfolk som lærer seg hvordan de leser offentlige budsjetter og følger pengestrømmene for å sikre at offentlige bevilgninger kommer frem dit de er tiltenkt.

– Statens penger må ut til folk, ikke forsvinne til skatteparadiser eller i lommene på korrupte embedsmenn. Slik jobber vi helhetlig i Kirkens Nødhjelp – i erkjennelsen av vår egen tilkortkommenhet. Vi bygger de brønnene vi kan, men vi arbeider også for at staten skal bygge resten, understreker Hungnes.

FEM OM FASTE-AKSJONEN

Sunniva Gylver

(prest)

– Fasteaksjonen har nådd en viss alder og erfaring, er full av tradisjoner og minner, har satt spor og går i noen spor – samtidig som den er ung av sinn; full av energi, opprør, glede og kreativitet, som kommer til uttrykk på mange ulike måter. Og fasteaksjonen er i seg selv både fest og protest; en feiring av mangfold, rettferd, fellesskap, håp og ildsjeler ute og hjemme, og en protest mot alt som truer menneskeverd, fellesskap og skaperverk. Jeg sa fest og protest. Protest kommer av det latinske ordet pro-testare – å vitne for eller om noe. Samtidig burde man nesten skrive ut fasteaksjonen på blå resept, fordi vi trenger å løfte blikket fra hverdagens stress og mas. Jeg tenker at Fasteaksjonen har utfordringer. Vi må stadig tenke igjennom hvordan vi best kommuniserer og mobiliserer. Jeg ser at våre konfirmanter kan bli ganske slitne av å gå på dører når ingen er hjemme eller bare et fåtall lukker opp. Men det betyr ikke at den er gått ut på dato. Medmenneskelighet, dugnad, fest og protest går aldri ut på dato. Som kirke er vi forpliktet på dette.

Ragnhild Kristoffersen

(KN-kontakt i Bamble)

– Vi opplever at det blir stadig vanskeligere å mobilisere for Fasteaksjonen, men ser at det er enklere om vi får med oss foreldrene. I Bamble jobber vi sammen i en komite som planlegger aksjonen i våre 4 menigheter. . Dessuten får vi stor hjelp av den lokale banken, som hjelper oss med å telle opp pengene

Berit Nerheim Andersen

(KN-kontakt i Spjelkavik menighet)

– Jeg har jobbet med Fasteaksjonen i 30 år. På 80-tallet var det rektorene på skolene som var rodeledere i Ålesund, og konfirmantene gikk med utgangspunkt i skolene. Jeg husker vi fikk besøk av Kirkens Nødhjelp, spesielt husker jeg en som snakket om arbeidet i Afrika, og det ble en ren eventyrstund – det var utrolig hva han kunne fortelle. Den største forskjellen er at det nå er så mange organisasjoner som samler inn penger, og vi må forklare hva det er vi gjør som andre ikke gjør. Og så er konfirmantene englebarn i dag sammenlignet med da jeg begynte. Og de er mye mer engasjerte. Utfordringen er at det ikke er så lett å samle inn penger i byene. Vi ser stor forskjell på beløpet som kommer inn i byen og det som kommer inn fra de mindre urbane områdene. Dessuten så vi før at fastebøssene stod på kjøkkenbordet i mange hjem. Det gjør de ikke lenger.

Sølvi Ulvestad

(KN-kontakt i Mo i Rana)

– Dette er 20. gangen jeg sender ut konfirmanter med bøsser, men antallet konfirmanter har gått ned fra 80 til 50 de siste årene. Vi trengte 100 bøssebærere og ga beskjed om at konfirmantene skulle gå sammen med foreldre eller besteforeldre. Og de konfirmantene som ikke kan, får en oppgave å gjøre senere, for eksempel på en gudstjeneste. Ungdommen er nemlig veldig opptatt av rettferdighet. Vi har også en tradisjon med å la konfirmantene telle opp sin egen bøsse sammen med en i sekretariatet. Det motiverer, og de blir ofte overrasket over hvor mye penger som er i bøssa.

Ingunn Trageton Ileby

(diakon i Sofienmyr kirke)

– Vi har invitert flyktningene til å arrangere internasjonal dag i kirka. De tar med seg mat fra sitt hjemland og selger til inntekt for Kirkens Nødhjelp. I tillegg har vi hatt klovner, koret synger, vi selger varer fra Afrika, vi har foredrag, kulturelle innslag og amerikansk auksjon i forbindelse med at konfirmantene og andre skal gå med bøsser. Det er utrolig moro og skaper engasjement. Flyktningene er som alle oss andre, de liker å ha en oppgave og bidra med noe positivt.

TA GODT IMOT BØSSEBÆRERNE NÅR DE KOMMER 2.-4. APRIL

– Det er godt å vite at vi som er unge kan bidra med noe, når vi vet at det er så mange som trenger hjelp. Selv om det er en liten ting å gå med bøsse, betyr det mye for de som får hjelp.

Mia Josefine, konfirmant 2016

– Det er fint at vi kan bety noe for andre. Vi gikk to og to eller tre og tre sammen med en voksen og det var bra. Da var det lettere å be om bidrag til aksjonen.

Julianna, konfirmant 2016

Nyheter fra år 2030

2030-nyhetene er en nettavis med gode nyheter fra framtiden. Det er Kirkens Nødhjelps opprop for å gjøre 2017 til året da Norge lager en vanntett plan for å realisere FNs bærekraftsmål. Og dermed sikre gode nyheter i 2030.

Sammen skal vi lage en rettferdig verden med rent vann til alle. FNs bærekraftsmål er en global dugnad for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringer innen år 2030. Men norske myndigheter mangler en god og tydelig plan for hvordan Norge skal bidra.

Vi trenger at du blir med å signerer oppropet for at norske politikere lager en konkret plan! Som inspirasjon har vi laget en nettavis med "nyheter" fra 2030. På denne nettavisen er det gode nyheter fordi vi mener vi kan nå disse målene om vi virkelig vil!

Les saker og bli inspirert til å signere oppropet om en rettferdig verden med rent vann til alle innen år 2030. Du kan blant annet lese saker som at Kirkens Nødhjelp skal legge ned – fordi vi ikke trengs mer nå som verden er helt rettferdig. Du kan også lese om at det går bra med klimaet ettersom Parisavtalen er nådd - og endre flere gode nyheter.

Signer oppropet og les nyhetene på: **2030nyhetene.no**

Har gruppen din signert oppropet på papir? Send lappene til denne adressen innen 10.april

Kirkens Nødhjelp
v/ Sven Larsen
Postboks 7100
St. Olavsplass
0130 Oslo

TA GJERNE KONTAKT MED VÅRE REGIONSKOORDINATORER

NORDLAND, TROMS OG FINNMARK

HILDA KRISTINE HANSSEN
Tlf: 913 11 615
E-post: hkh@nca.no

HEDMARK OG OPPLAND

KRISTIN NICOLAISEN
Tlf: 93 24 24 53
E-post: krni@nca.no

NORD- OG SØR-TRØNDELAG

SARAH FØRELAND
Tlf: 920 35 275
E-post: sarah.foreland@nca.no

MØRE OG ROMSDAL

BENTE HJERTENÆS
Tlf: 907 03 553
E-post: Bente.Hjertenaes@nca.no

ØSTFOLD OG AKERSHUS

MONA BØE
Tlf: 992 47 920
E-post: mob@nca.no

SOGN OG FJORDANE OG HORDALAND

GUNNAR KARTVEIT
Tlf: 916 91 915
E-post: gok@nca.no

AGDER OG TELEMARK

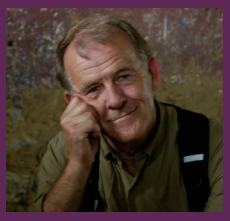

ROALD GUTTORMSEN
Tlf: 982 02 494
E-post: rog@nca.no

OSLO, ASKER OG BÆRUM

JOHANNE WALLE
Tlf: 959 61 985
E-post: johanne.walle@nca.no

VESTFOLD OG BUSKERUD

LINE VETTESTAD
Tlf: 909 11 249
E-post: line.vettestad@nca.no

ROGALAND

OLAV MYRSTAD
Tlf: 480 20 024
E-post: om@nca.no

Bøssebæringens far

I 50 år har Kirkens Nødhjelp og norske menigheter benyttet fastetiden til å gjøre noe for verdens fattigste. Men, det var først i 1984 Dag Arne Roum fikk ideen om å bære bøsser rundt til husstandene. Det løftet fasteaksjonen til nye høyder.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Aina Johnsen Rønning/Kirkens Nødhjelp arkiv

Fastetid handler om ettertanke, om å løfte blikket og å gjøre noe for andre. Det var derfor naturlig for Kirkens Nødhjelp å etablere fasteaksjonen som en viktig inntektskilde bare to tiår etter at organisasjonen ble etablert. Man sendte ut pappbøsser til menighetene, som delte dem ut til sine kirkegjengere. Dag Arne Roum ble ansatt i 1983 som kontaktperson for menighetene, og han la merke til en spesiell tradisjon hos en menighet på Spydeberg. De gikk fra dør til dør og fysisk samlet inn igjen bøssene de hadde levert ut. Det mangedoblet de innsamlede midlene, og Roum fikk noe å tenke på. Menighetene rundt omkring var jo fylt opp med konfirmanter som bare ventet på noe fornuftig å gjøre. Hva med å slå to fluer i et smekk?

– Allerede da skulle konfirmantene «ha en tjenesteoppgave», og prestene rundt omkring lette etter noe de kunne gjøre og tok dem blant annet med på sykehjemsgudstjenester. Jeg tok ideen fra Spydeberg og så at vi hadde mange bøsser som lå på lager etter Biafra-aksjonen. Det var blikkbokser med en pengespalte i, og sendte ut en oppfordring til menighetene. Det tok helt av, og med hjelp fra konfirmantene økte inntektene fra 6,8–10,5 millioner fra ett år til det andre. Da jeg sluttet i 1990, var vi på 16 millioner kroner fra fasteaksjonen, sier Roum.

HOLDNINGSSKAPENDE ARBEID

Kirkens Nødhjelp og fasteaksjonen har alltid fokusert på holdningsskapende arbeid. Da man fikk en ganske betydelig sum til disposisjon av en stiftelse, kunne man gå til en stor produksjon av skolemateriell til landets elever.

– Tanken var at dersom folk fikk nok kunnskap, ville pengene komme av seg selv. Det var nok en litt naiv tanke, og rundt 1990 konsentrerte man seg mer om konfirmantgruppen, sier Roum.

– Hvor mye kunnskap hadde folk egentlig om verdens fattige, i en tid der det var dyrt for vanlige folk å reise?

– Folk visste mye. Det hadde vært flere store sultkatastrofer, og dette var en generasjon med mange misjonærer og sjøfolk. Vi snakket ikke så mye om klimaendringer, men skogsdød, sur nedbør og slikt, sier Roum.

FIKK JULA

Ikke nok med at Roum så sitt snitt til å utnytte fastepotensialet i kirkene. Han oppdaget at de ulike menighetene ga juleofferet sitt til et mangfold av ulike organisasjoner. Roum mente det var mest naturlig at juleofferet gikk til Kirkens Nødhjelp, og sendte ut brev til alle menighetene. Oppslutningen ble formidabel.

– Jeg argumenterte med at på julaften kommer det jo mange ulike typer mennesker, og det alle kan enes om, er støtte til Kirkens Nødhjelp. Vi laget også

»

DAG ARNE ROUM

- Dag Arne Roum var Kirkens Nødhjelps kontakt mot kirkene fra 1983-1990.
- Han har jobbet som folkehøyskolelærer og prest både i Oslo, Nordland og Strømsgodset, samt misjonær på Madagaskar.
- Roum hadde flere gode ideer som Kirkens Nødhjelp har dratt stor nytte av – blant annet ideen om å sende konfirmanter ut med bøsser i fastetiden.
- Roum er nå pensjonist, bor utenfor Drammen og engasjerer seg heftig og begeistret i klimasaken.

et opplegg rundt det, hva presten kunne si før offeret og slikt som ga menigheten en «ferdig pakke». Da eksploderte det, og juleofferet ble en betydelig inntektskilde, sier Roum.

NY KONKURRANSESITUASJON

Da Roum begynte i Kirkens Nødhjelp, fantes det ikke så mange aktører som nå. Røde Kors, Redd Barna og Norsk Folkehjelp var vel de største ved siden av Kirkens Nødhjelp. Etter hvert kom det mange private aktører på banen, og diskusjonene i Kirkens Nødhjelp gikk høyt rundt hvordan man skulle takle den nye konkurransesituasjonen.

– Styret var ikke i tvil om at man verken skulle gå inn i fadderordninger eller spilleautomatmarkedet. Spilleautomatene anså man som umoralske, og fadderordningen hadde bindinger man ikke ville gå inn i og en administrasjon som ikke er sann. Vi har nok tapt en del penger på at vi har prøvd å være redelige, men jeg mener det er en kristen plikt å være det, sier Roum.

– Så ingen bitre følelser for pengene som glapp?

– Jo, når det gjaldt panteautomatene. Vi hadde fra gammelt av en avtale med militærleirer som ga oss flaskepanten, og da automatene kom, hadde vi ideen om å la folk gi til Kirkens Nødhjelp, men det glapp for oss, sier Roum.

LEVE SOM MAN LÆRER

Roum, som jobbet som folkehøyskolelærer og prest både i Oslo, Nordland og Strømsgodset i Drammen etter perioden i Kirkens Nødhjelp, har gjort mye for å holde sin sti ren. Særlig i klimasaken. Han kjøpte seg elbil for fjorten år siden – da teknologien var så ny at han ble stoppet av politiet på motorveien fordi han kjørte for sakte. Han har installert solcellepanel på huset i håp om å være selvforsynt med strøm, og han er blitt helårssyklist med en flunkende ny elsykkel. 70-åringen har imidlertid egeninteresse av miljøengasjementet.

– Jeg tenker med gru på hvilken verden vi overlater til barnebarna våre og håper mine barnebarn skal si at farfar i alle fall prøvde å gjøre noe med klimautslippene, sier Roum som vel egentlig ikke har noe valg. Sønnen Børge Andre (som figurerte på aksjonsplakatene på 80-tallet) er dumpsterdiver (henter mat i butikkenes søppelkontainere), har ikke kjøpt noe på 13 år og har jobbet for Miljøpartiet De Grønne i mange år.

– Jeg var på Svalbard med ham i høst, og vi ble skremt over det vi så. Endringene har kommet så fort, og når det regner på Svalbard i januar, kan man lure på hva som egentlig skjer. Jeg har sett det også på Madagaskar, som jeg har kjent helt siden jeg var misjonær der på 70-tallet, at det er store forandringer i regnperiodene. I Syria har jeg også sett store forandringer i nedbørsmengden, og det er en av årsakene til at folk flytter inn til byene – noe som fører til økt sosial uro. På den måten henger klima og flyktningkrisen sammen. Områder man har bodd i i generasjoner er ikke lenger beboelige, sier Roum.

– Du får aldri lyst til å gi opp håpet?

– Jeg har jobbet mye med meg selv for ikke å bli kynisk. Bistandsarbeidere kan lett falle i den fella – man ser jo lidelsen nært innpå seg og lager et skall for å beskytte seg. Jeg husker jeg var i en leir med båtflyktninger fra Vietnam og skulle hjelpe en toåring på med skoene. Hjemme hadde jeg selv en toåring, og plutselig ble den vietnamesiske gutten min gutt, og jeg følte sterkt på hvilke muligheter livet ville gi denne toåringen og hva som ventet sønnen min fremover, og bare brøt ut i gråt. Det er som Paulus sier det – vi er ett legeme, og når det ene lemmet lider, lider også de andre, sier Roum.

I 1990 fant man fastebøsser i papp fra Kirkens Nødhjelp på mange norske kjøkkenbord. Dag Arne Roum så at en av menighetene gikk fra dør til dør og hentet inn bøssene. Det ble starten på dagens bøssebæringsaksjon.

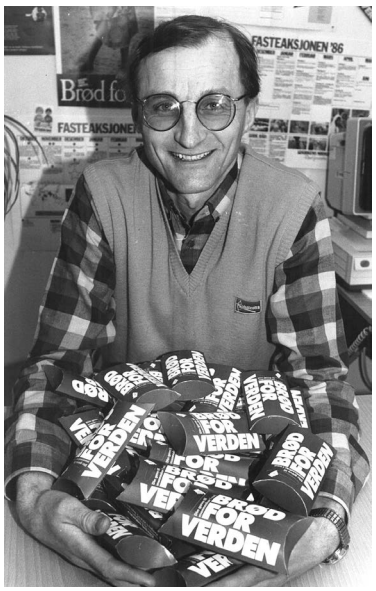

Sønnen til Dag Arne, Bøsse Andre, figurerte sammen med Borghild Bergseth på en reklameplakat for Fasteaksjonen i 1987.

Kirkens Nødhjelp og Petter Skauen spilte en avgjørende rolle for at man fikk til en freds-avtale i 1996. Arbeidet for Mayaindianernes rettigheter har vært viktig i alle de 40 årene Kirkens Nødhjelp har vært i landet. Her ser vi Petter Skauen møte mayaer i 2001.

Lukker kontoret i Guatemala

Norske myndigheter gir stadig mindre penger til bistandsarbeid i Guatemala. Som et svar på dette går Kirkens Nødhjelp inn i kontorfellesskap med andre i ACT-familien. På den måten kan arbeidet fortsette på tross av at pengene fra norske myndigheter reduseres. **TEKST:** Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Elmer Laahne

Etter 40 år med eget kontor i Guatemala går Kirkens Nødhjelp i 2017 over til en ny form for tilstedeværelse i landet. Fra april blir Kirkens Nødhjelp del av et nytt felles kontor og et felles landprogram med Svenska Kyrkan, Christian Aid, ICCO, Bread for the World og det Lutherske Verdensforbund (LVF).

– På denne måten ønsker vi å sikre vårt videre arbeid i Guatemala, som til tross for å være et såkalt mellominntektsland, og minkende prioritet fra norske myndigheter, fortsatt har enorme utfordringer med fattigdom, vold, ulikhet og rasisme, sier Kristina Rødahl i Kirkens Nødhjelp.

STARTET MED ET JORDSKJELV

Kirkens Nødhjelp har en lang historie i Guatemala. Det startet med et jordskjelv. Tidlig på morgenen den 4. februar 1976 ble Guatemala rammet av det mest ødeleggende jordskjelvet i landets nyere historie. Kirkens Nødhjelp sendte umiddelbart både frivillig og profesjonelt personell for å bistå med nødhjelpsarbeidet. Jordskjelvet forverret en allerede prekær situasjon, spesielt for mayabefolkningen på landsbygda. De var hardt rammet den blodige borgerkrigen som hadde herjet siden sekstitallet. Lidelsene og behovene var enorme, både på landsbygda og i byene.

– Med en liten stab og med aktiv frivillig deltakelse av lokalbefolkningen bisto vi de første årene med gjenoppbygging og nybygging av boliger, broer og lokale veier, skoler, helsesentre og drikkevannsystemer, sier Rødahl.

VIKTIG FREDSARBEIDET

Kirkens Nødhjelp, spesielt gjennom Petter Skauen, spilte en viktig rolle i prosessen som ledet fram til en fredsavtale i 1996. Sammen med blant andre det Lutherske Verdensforbund, Kirkenes Verdensråd og norske myndigheter tilrettela Kirkens Nødhjelp for sivilsamfunnsaktørers deltakelse i fredsprosessen og for forhandlingene mellom hæren og geriljaen.

– Siden tidlig på 90-tallet har Kirkens Nødhjelps arbeid i Guatemala blitt utført gjennom lokale partnerorganisasjoner. Samarbeidet har ikke bare vært av økonomisk art, men i stor grad solidarisk, strategisk og politisk. Dette ønsker Kirkens Nødhjelp å fortsette med, til tross for en stadig mer uforutsigbar situasjon, både økonomisk og politisk.

– I møte med minkende prioritering av norsk bistand til Latin Amerika og sterke krefter i Guatemala som ikke ønsker at deres privilegerte posisjon skal utfordres, er det viktigere enn noensinne å forene krefter og ressurser. Gjennom ACT Alliance har vi et godt grunnlag for å styrke og videreføre arbeidet for et Guatemala der menneskerettigheter respekteres, alle har et bærekraftig levebrød, historien ikke gjentar seg og demokratiet fungerer til gode for alle landets innbyggere, understreker Rødahl.

– DE LØY FOR OSS

– De transnasjonale selskapene holdt ikke sine ord. De respekterte ikke sine egne ord nok til å overholde løftene de ga oss. De sa de skulle bedre økonomien og drive gjenskogning, men det gjorde de aldri. De sa de skulle utvinne mineraler til en medisin, men de fortalte oss aldri at det var gull, sier Eliú Orozco.

TEKST: Julie Marie Sørheim **FOTO:** Daniele Volpe

Eliú tilhører mayafolket Mam og kommer fra bondeslekt. Han er et resultat av bondebevegelsen som startet i 70-årene i høylandet i San Marcos fylke i Guatemala.

– Jeg husker godt da de transnasjonale selskapene kom til vårt territorium, våre landområder. Utvinningsindustrien kom som et jordskjelv. Det var et jordskjelv som rystet oss, og som forvirret oss, både sosialt, økonomisk og fysisk. Det er faktisk studier som viser at hus har blitt skadet og fått sprekker i områdene der gruver holder til. Vi ble forvirret av dette jordskjelvet. Folk begynte å løpe rundt på leting etter arbeid og de sosiale prosjektene som gruvene tilbød oss. For mayafolket har det å tro på det som blir sagt, en uvurderlig verdi. For det første lurte de oss. For det andre holdt de ikke løftene sine. For det tredje ba de oss aldri om tillatelse til å ta seg til rette på vårt territorium, sier Eliú Orozco oppgitt.

LETTE ETTER PARTNERE

Urfolkslederne begynte å gjennomføre konsultasjoner med den berørte befolkningen i området. Deretter søkte de råd og veiledning, de lette etter noen de kunne ha tillit til, noen de kunne stole på, som holder ord og kunne stå sammen med urbefolkningen, og gi juridisk støtte. I 2007 ble Kommisjonen for fred og økologi (COPAE) opprettet av den katolske kirken som en pastoral-sosial enhet i San Marcos bispedømme. COPAE sa seg villig til å bistå urbefolkningen, men de trengte også en annen type faglig og finansiell støtte for å kunne utføre sitt arbeid og utvikle strategier. Fram til da hadde biskop Alvaro Ramazzini i San Marcos stått sammen med mayafolket i deres kamp.

– Vi søkte solidarisk støtte fra eksterne aktører. COPAE lette etter noen som ville støtte dem som trenger det mest, og som samtidig har troverdighet.

– Vi ønsker ikke bare å jobbe for maya-folket, men også for de andre folkegrupene. Ikke bare for den nåværende generasjonen, men også for framtidige generasjoner, sier Eliú Orozco.

Kirkens Nødhjelp hadde i løpet av sin tilstedeværelse i Guatemala valgt side med den barmhjertige samaritan, som kommer og bidrar til å løfte opp den som er skadet og som ligger nede. De hadde også tidligere deltatt i solidariske støtteprosesser for mayafolket i San Marcos, sier Eliú Orozco.

JURIDISKE VERKTØY

Solidaritetssamarbeidet mellom San Marcos bispedømme, COPAE og Kirkens Nødhjelp bidro ifølge Eliú Orozco til at lokalsamfunnene innså at jordskjelvet fra utvinningsindustrien bare brakte med seg forvirring.

– Vi var nødt til å reise oss for å ta tilbake rettighetene våre og overvinne den falske utviklingen som disse selskapene brakte med seg. Kirkens Nødhjelp var de første som reagerte med å støtte solidarisk opp om denne prosessen og bistå den skadde, som lå nede. Folket kan ikke fortsette å ligge nede. Vi må reise oss og kjempe. Bondebevegelsen i Guatemala vokste fram under borgerkrigen. Det var på den tiden vi begynte å gjenoppdage vår identitet som urfolk. Kirken spilte en viktig rolle ved at den lot oss bli kjent med vår tro og med vår identitet. Vi ble gjort kjent med rettighetene våre og så hvordan flere og flere frivillige organisasjoner ble dannet i Guatemala. Det må ha vært fra år 2000 og fram mot i dag at mayafolkenes prosess har tatt en ny retning, med dypere anerkjennelse og gjenoppbygging av vår identitet, som vi begynte å oppdage da de transnasjonale selskapene kom til våre områder, sier Eliú Orozco.

Urbefolkningen har det siste tiåret blitt kjent med urfolksrettighetene i ILO-konvensjon 169 og FNs Erklæring om urfolks rettigheter. Urfolks rettigheter er også forankret i Guatemalas fredsavtale fra 1996, selv om det har vært minimalt med framgang på dette området. Kommuneloven og loven om lokale utviklingsråd gir også et grunnlag for at urfolk kan utøve disse rettighetene og kreve at de oppfylles.

– Jeg mener av hele mitt hjerte at Kirkens Nødhjelp kom som en samaritan og fant et land som lå nede og var såret, nesten forlatt. Og jeg sier samaritan, fordi hvis vi analyserer historien om den barmhjertige samaritan, så er det en som kommer utenfra, men som forstår at utenfra kan man se ting med andre øyne, på en nøytral måte, for slik å kunne bedømme situasjonen. Samaritanen var en person som beskjeftiget seg med et område som ikke var hans eget. Han viste empati, men enda viktigere, han viste samhold, for det rørte seg noe som er dypere enn det menneskelige, noe mystisk, og det er troen. Det er også veldedighet fordi han hjalp sin neste når han mest trengte det. Kirkens Nødhjelp har inngått en avtale med folket som innebærer en delegering av vårt felles ansvar og en prosess hvor vi står sammen. Kirkens Nødhjelp har tatt på seg en rolle som ikke er paternalistisk, slik mange gjør, men isteden en rolle der de følger prosessen med spesialiserte bidrag for at vi skal kunne videreutvikle en politisk, økonomisk og sosial modenhet. Siden oppstarten til det vi kaller det politiske prosjektet har vi blitt motarbeidet av staten, som kriminaliserer, svartmaler og utøver en forfølgelsespolitikk mot lokalsamfunn og deres organiserte grupper som krever sine rettigheter oppfylt. Vi kan komme med så mange protester og nye forslag vi bare orker – de hører uansett ikke på oss, hevder Eliú Orozco.

POLITISK PROGRAM

Mayabefolkningen ser at det er nødvendig å bygge et politisk program for å oppnå deltakelse i maktens sentrum, og som hindrer de transnasjonale selskapene å ødelegge landområdene som urbefolkningen er avhengig av. Konsultasjonene med den berørte befolkningen har som hensikt å forhindre konfliktene som starter når et selskap begynner å operere i et område.

– Kirkens Nødhjelp har begynt å gå denne veien hvor de står sammen med, respekterer og støtter avgjørelsene til mayafolket. De har lagt til rette for arenaer for dialog, diskusjon og beslutningstaking uten å påtvinge oss sin egen agenda. De har i stedet gitt legitimitet til vår prosess, og det har vært veldig viktig. En annen ting de har gjort, er å hjelpe oss med å utarbeide et politisk forslag til utvikling som har legitimitet, og som er anerkjent og representativt. Der tar vi mayafolk beslutninger og deltar i en type utvikling som vi selv ønsker for å sikre en rettferdig fordeling av ressursene. Vårt politiske forslag er å etablere en flernasjonal stat forankret i våre rettigheter, våre territorier og framfor alt til forsvar for livet. Det er ikke en abstrakt tanke. Det er basert på den virkeligheten vi lever i, sier Eliú Orozco.

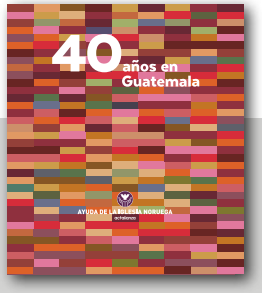

I forbindelse med 40-årsjubileumet i 2016 ga Kirkens Nødhjelps Guatemala-kontor ut en bok som viser hvordan organisasjonen har bidratt utøvelsen av en rekke grunnleggende menneskerettigheter siden vi kom til landet i 1976. Denne artikkelen er hentet fra boken, som kan bestilles hos **Kristina.Rodahl@nca.no**.

SKOLER SOM TÅLER JORDSKJELV

Jordskjelvet som rammet Haiti i 2010 ødela 1,5 millioner hjem, mange skoler og offentlige institusjoner. Kirkens Nødhjelp hjalp Haiti både etter dette jordskjelvet og etter orkanen Matthew i 2016, blant annet har man bygget opp elleve skoler, som blant annet støttes direkte av norske skoleelever. Fem av disse elevene dro for å se nærmere på de «grønne skolene i Haiti».

TEKST OG FOTO: Gina Grieg Riisnæs

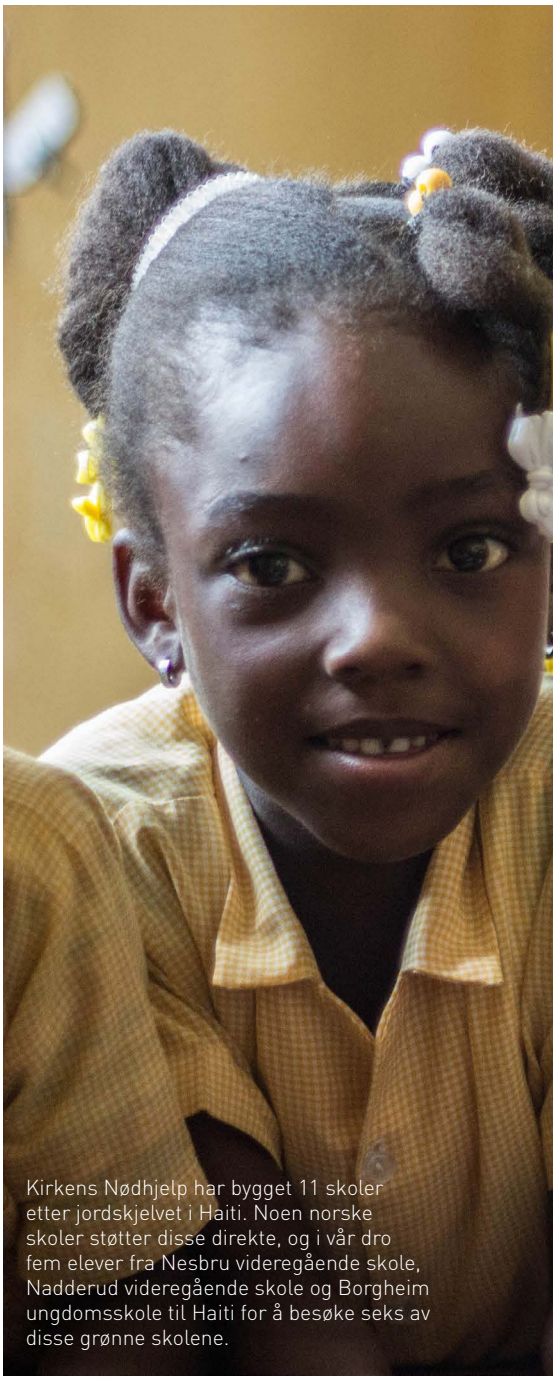

Kirkens Nødhjelp har bygget 11 skoler etter jordskjelvet i Haiti. Noen norske skoler støtter disse direkte, og i vår dro fem elever fra Nesbru videregående skole, Nadderud videregående skole og Borgheim ungdomsskole til Haiti for å besøke seks av disse grønne skolene.

Omringet av eksotiske øyer og inngjerdet av azurblått hav. På grensen til et av de vakreste feriestedene i Karibia ligger det minst ettertraktede. Kun litt over hundre mil fra det rikeste landet på den vestlige halvkule ligger det fattigste. Haiti har lenge vært tynget av fattigdom. Da et kraftig jordskjelv rammet det lille landet i 2010, ble det svekket ytterligere. Skjelvet alene tok livet av over 100 000 mennesker. 1,5 millioner mennesker mistet hjemmene sitt. Koleraepidemien som brøt ut i etterkant hevet tallet ytterligere.

GRØNNE SKOLER

I vår var vi fem norske skoleelever som reiste sammen med Kirkens Nødhjelp til Haiti for å besøke skolene organisasjonen bygger der. På våre respektive skoler samler vi inn penger til Kirkens Nødhjelps prosjekt «Haiti Grønne skoler». Pengene går til bygging av skoler med biogassanlegg. Avfall fra toalettene blir gjort om til energi som brukes til matlaging på skolene.

I løpet av en snau uke besøkte vi seks skoler på Haiti. Antall elever på skolene varierer fra 80 til 400 – avhengig av om skolen ligger på landsbygda eller nærmere byene. På den første skolen vi var innom, Christian Ville i nærheten av byen Jacmel, traff vi energiske og usjenerte elever i fargerike uniformer. Ettersom vi beveget oss lenger ut på landsbygda, møtte vi mer reserverte elever som kikket nysgjerrig da vi kjørte inn på skoleplassen. Elevene på landsbygda er færre og bor lengre fra hverandre enn i byene. En gutt fortalte at han brukte tre timer på å gå til skolen hver dag – en vei.

Allikevel er gutten privilegert. På den samme skolen satt det en ung gutt presset inntil veggen ved kantinebygget. De mørke, nedslitte klærne hans sto i klar kontrast til de andre elevenes gule uniformer. Vi ble fortalt at gutten hadde epilepsi. Han kunne ikke gå på skolen, men observerte elevene som lekte mens han spiste restemat lunsjdamene ga ham. Barn på landsbygda som trenger medisiner, blir ofte etterlatt. Foreldrene har ikke ressurser til å ta vare på dem.

STORE DRØMMER

Til tross for forskjeller mellom elevene i byene og på landsbygden var det ett spørsmål vi stilte hvor svarene ofte var de samme. «Hva vil du bli når du blir voksen?» Lege, ingeniør og pilot. På en norsk skole ville vi trolig fått de samme svarene. Forskjellen er at barna på Haiti har ufattelig dårlige sjanser til å oppnå det de ønsker. En annen likhet mellom elevene var deres fokus på helse. På alle skolene spilte de sketsjer som illustrerte viktigheten av å ha rent vann og vaske hender riktig. Poenget var enkelt; vask hendene riktig, så holder du deg frisk. Hva som ville skje hvis du ikke gjorde det, ble poengtert tydelig da en elev falt sammen i kolerasmerter. En voodooprest ble tilkalt for å kurere den syke. De andre elevene som så på, brøt ut i latter.

Det komiske bar midlertidig et alvorlig poeng. I etterkant av jordskjelvet brøt det ut en koleraepidemi som gjorde at dødsraten steg ytterligere. FN innrømmet i august, seks år etter jordskjelvet, at det var deres hjelpearbeidere som brakte sykdommen fra Nepal til Haiti.

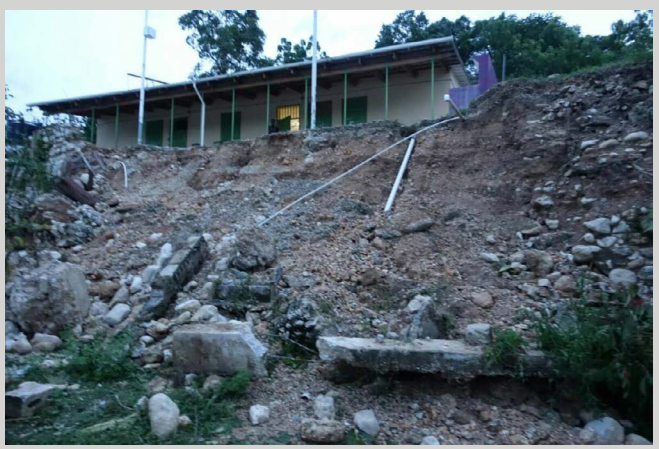

OVERLEVDE MATTHEW

Sammen med lokale partnere har Kirkens Nødhjelp bygget elleve «grønne skoler» på Haiti. De er både bygget for å være miljøvennlig, men også for å tåle en støyt i et land som stadig hjemsøkes av naturkatastrofer. Skolene bestod i fjor den første testen, og klarte seg da orkanen Matthew rammet landet i oktober. I Bellevue-området har Kirkens Nødhjelp rehabilitert skolen Epihane, og under orkanen Matthew fungerte den som et tilfluktsrom for 60 mennesker som fikk sine hus ødelagt. Alle de elleve grønne skolene på Haiti klarte seg godt gjennom orkanen.

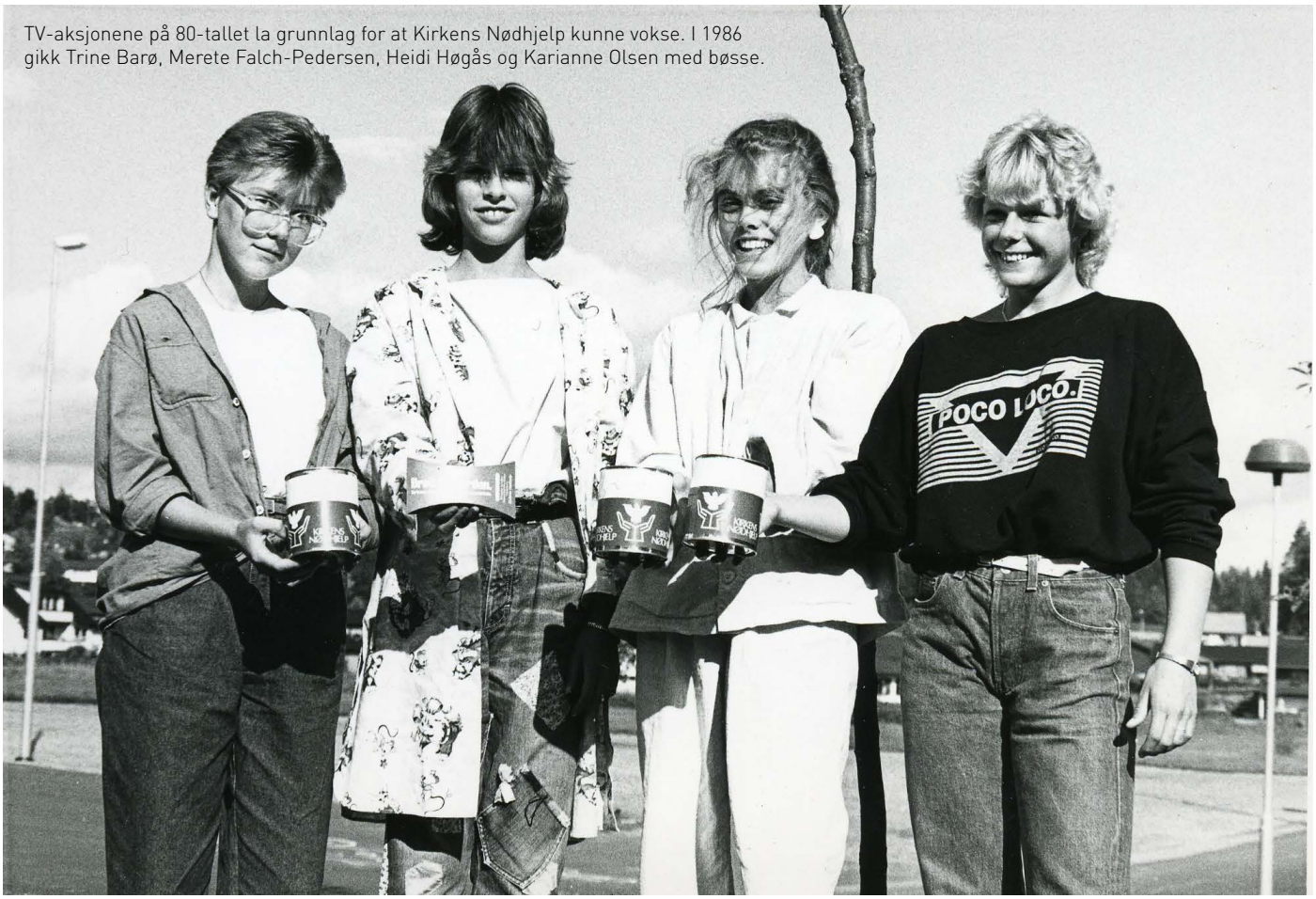

TV-aksjonene på 80-tallet la grunnlag for at Kirkens Nødhjelp kunne vokse. I 1986 gikk Trine Barø, Merete Falch-Pedersen, Heidi Høgås og Karianne Olsen med bøsse.

1980–1990:

KIRKENS NØDHJELP PROFESJONALISERES

To TV-aksjoner ga Kirkens Nødhjelp et enormt økonomisk løft, og i løpet av få år ble organisasjonen en humanitær aktør å regne med.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Arkiv

Kirkens Nødhjelp fikk TV-aksjonen i 1977 – tre år etter at den ble opprettet. Kirkens Nødhjelp hadde da 16 ansatte og et budsjett på 45 millioner kroner. TV-aksjonen samlet inn 55 millioner. Jappe Erichsen ble hentet inn fra Sjømannskirken for å forvalte pengene og profesjonalisere organisasjonen. Det trengtes.

– Vi var jo blant de største på katastrofebistand, men fikk ikke en krone av Utenriksdepartementets katastrofemidler. Da jeg spurte hvorfor, fikk jeg som svar at Kirkens Nødhjelp aldri hadde søkt om penger. Vi fikk rett og slett ingen offentlig støtte, sier Jappe Erichsen, som var generalsekretær mellom 1978 og 1992.

SAMLET KIRKE-NORGE

Jappe Erichsen gjorde flere organisatoriske grep som styrket organisasjonen. Han så at det var behov for annen kompetanse enn kirketilhørighet i styret. I 1981 ble det opprettet et representantskap med representanter fra stort sett hele kirke-Norge. På tre år lyktes man med å få en organisasjon som var robust både økonomisk og organisatorisk. I 1986 fikk Kirkens Nødhjelp igjen TV-aksjonen og oppnådde datidens beste resultat på 113 millioner.

– Da TV-aksjonen var over og beløpet ble satt i banken, oppnådde vi 10–15 % renter

Jappe Erichsen ble i 1977 bedt om å ta jobben som generalsekretær i Kirkens Nødhjelp ved hjelp av et korrespondansekort på fem linjer.
– I min tid var det meste lettere. Om generalsekretæren bestemte seg for noe, så ble det ofte slik, sier Jappe Erichsen.

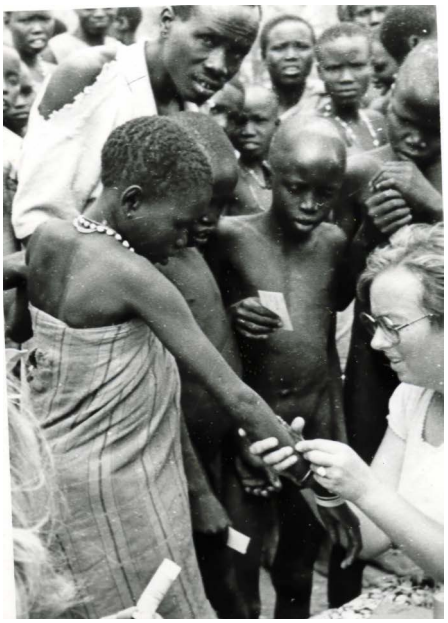

Sykepleier Aud vaksinerer en jente i Sør Sudan. Mange andre mennesker står rundt og venter på sin tur.

Krigen i Eritrea tar en lang pause da den eritreiske frigjøringsfronten (EPLF) og den etiopiske opprørsbevegelsen (EPRDM) tar over makten i 1991. «Freden» har akkurat kommet til Massawa og to gutter leker med hverandre i ruinene.

i bank og obligasjoner i denne perioden. De dekket brorparten av administrative utgifter i lang tid, understreker Jappe Erichsen.

– Da jeg kom inn som økonomisjef i 1984, var «kassa tom». På TV-aksjonsdagen var jeg Norges lykkeligste mann. Vi la oss opp en buffer og fikk en plattform som har stått seg helt til i dag, sier Yngve Haugstvedt, som var økonomisjef fra 1984–1994.

KALD KRIG I BISTANDEN

Ånden etter Elias Berge og Biafra-innsatsen til Kirkens Nødhjelp satt i veggene da Erichsen ble ansatt. I sult og nød skulle organisasjonen rykke ut med minst mulig byråkrati og gjøre jobben selv for å være sikker på at pengene ikke ble skuslet bort. Hovedfokuset lå på nød i Etiopia og Eritrea, der det var borgerkrig, og Sudan, der Kirkens Nødhjelp ble bedt av den norske staten om å bidra til gjenoppbyggingen etter krigen i landet. Erfaringene fra Etiopia/Eritrea og Sudan endret måten Kirkens Nødhjelp tenkte bistand på.

– Vi så hvor vanskelig det var å drive nødhjelp i et krigsområde. Den kalde krigen infiltrerte bistandsarbeidet, og land ble definert som «fiender» eller «venner» av vesten. Konfliktflatene var skarpe også i Afrika, og vi i Kirkens Nødhjelp ble dradd inn i kompliserte konflikter på Afrikas horn, der stormaktene var interesserte i den informasjonen vi satt med. Vi var ikke forberedt på utfordringene vi møtte, men de skremte oss ikke vekk, og vi kunne ikke la være å gjøre noe, sier Jappe Erichsen.

Hjelpeoperasjonen i Eritrea var datidens største humanitære intervensjon. I 1990 ble mat og medisiner for mer enn 700 millioner kroner formidlet inn i landet via Kirkens Nødhjelp. Det var et kjempestort spleiselag der våre søsterorganisasjoner i Europa, USA og Canada bidro med midler. De største bidragene kom fra de respektive lands regjeringer.

– Vi samarbeidet med en del av geriljaen som ikke var krigførende, og var veldig opptatt av å ikke velge side. Derfor hadde vi kontorer både i Etiopia, Eritrea, Nord- og Sør-Sudan. Hjelpen skulle gå til de sivile, men det er selvsagt et spørsmål om vi lyktes med den strategien, sier Yngve Haugstvedt og viser til hvor lite vellykket disse frigjøringskrigene faktisk viste seg å bli.

STYRET NØLTE I SØR-SUDAN

Mens man jobbet med en marxistisk frigjøringsbevegelse for å dele ut mat og medisiner i Etiopia/Eritrea, var man operasjonelle og hadde et mer langsiktig fokus i Sudan. Da de fem årene Kirkens Nødhjelp hadde Norad-støtte for å gjenoppbygge Sudan nærmet seg slutten, ble Jappe Erichsen ble sendt til Sudan for å vurdere nedtrapping og en mulig utfasing. Det som møtte ham i Sudan, fikk ham på helt andre tanker.

– I Sudan var vi i gang med en utrolig viktig innsats. Landet var krigsherjet etter 17 års borgerkrig. I tillegg til innsatsen vår i form av nye bygninger, rent vann, forbedret jordbruk og helsetilbud virket vårt nærvær stabiliserende på samfunnet. Landets myndigheter ønsket at vi skulle fortsette, og her hjemme så det ut til at offentlig støtte fra Norad/UD var innen rekkevidde. Vanligvis tok styret avgjørelser på strak arm. Ikke denne gangen. Etter en del frem og tilbake med innspill fra stab og felt ble en avgjørelse tatt. Da forelå det en skriftlig forespørsel fra myndighetene i sør med et programforslag for årene 1979–82, og Norad var igjen villig til å finansiere brorparten av utgiftene. Den 16. november 1978 undertegnet jeg avtalen med Sudans regjering i Khartoum. Det var et stort øyeblikk, sier Jappe, som var så overbevist om at man skulle fortsette arbeidet i Sudan at han hadde sagt til styret at om de la ned bistanden i Sudan, så sluttet han som generalsekretær.

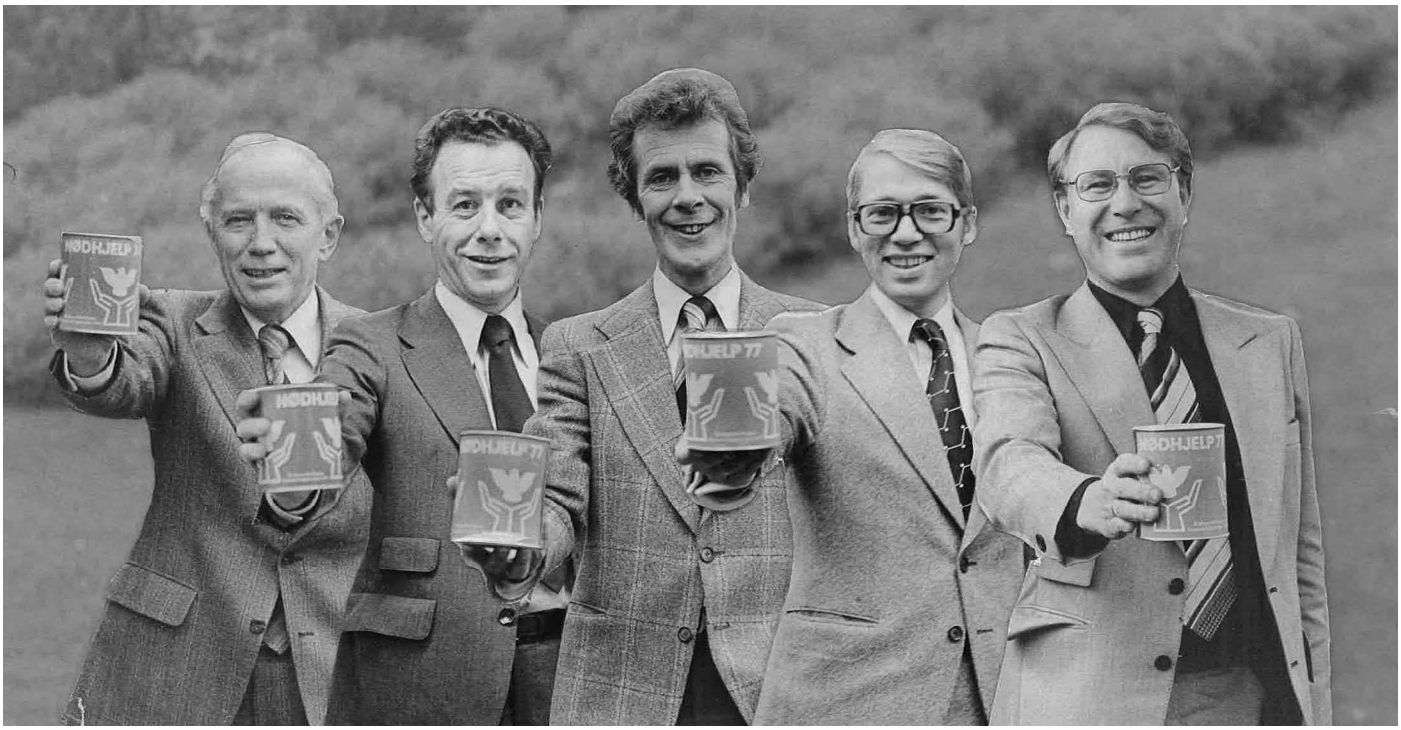

Bøssebærere til fasteaksjonen i 1977. Fra venstre: Lars Korvald, Reiulf Steen, Erling Nordvik, Gunnar Stålsett og Hans Rossbakk.

OPPSKALERING

Verken TV-aksjonen i 1977 eller i 1986 hadde bundet pengene til bestemte prosjekter, så Kirkens Nødhjelp stod relativt fritt til å bruke dem der de mente behovet var størst. På få år spredte man seg ut over mange land. Etter jordskjelvet i Guatemala sendte man Petter Skauen som første stedlige representant, og etter hvert ble det virksomhet i Nicaragua, Honduras og El Salvador. I Asia jobbet Kirkens Nødhjelp blant annet i Thailand, India og Laos. Som følge av Russlands invasjon i Afghanistan i 1979 flommet afghanske flyktninger inn i Pakistan. Som en av de aller første hjelpeorganisasjoner startet Kirkens Nødhjelp et arbeid for disse. Det ble etter hvert så omfattende at vi allierte oss med Flyktninghjelpen og drev hjelpearbeidet sammen med dem. Engasjementet til Kirkens Nødhjelp ble stort og omfattende, også utenfor Afrika.

– Vi hadde penger til å spre oss, og så fikk vi offentlige midler til prosjektene etter hvert. Da tørken kom til Mali, hadde jeg sett meg lei av at vi gikk inn i land med nødhjelp for så å trekke oss ut, og styret fattet et historisk vedtak om at vi bare skulle gå inn dersom vi samtidig forpliktet oss på i alle fall et femårig utviklingsprosjekt. Det var et sjansespill. Landet var totalt ukjent for oss. Norad var villig til å ta sjansen sammen med oss. Det førte til en innsats som ikke er slutt enda, og når Norge nå åpner en ambassade i landet, bygger de blant annet på en historie om en norsk tilstedeværelse i nesten 30 år.

Selv om Kirkens Nødhjelp begynte

Den norske skolen i Torit, Sør Sudan, 1979

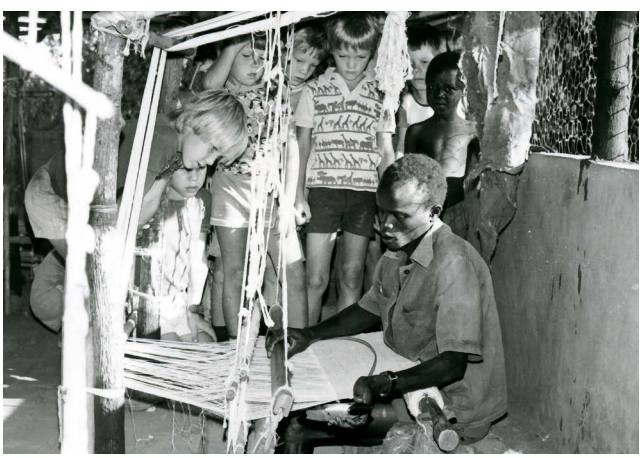

Elever i andre klasse på den norske skolen i Torit lærer lokal vevkunst.

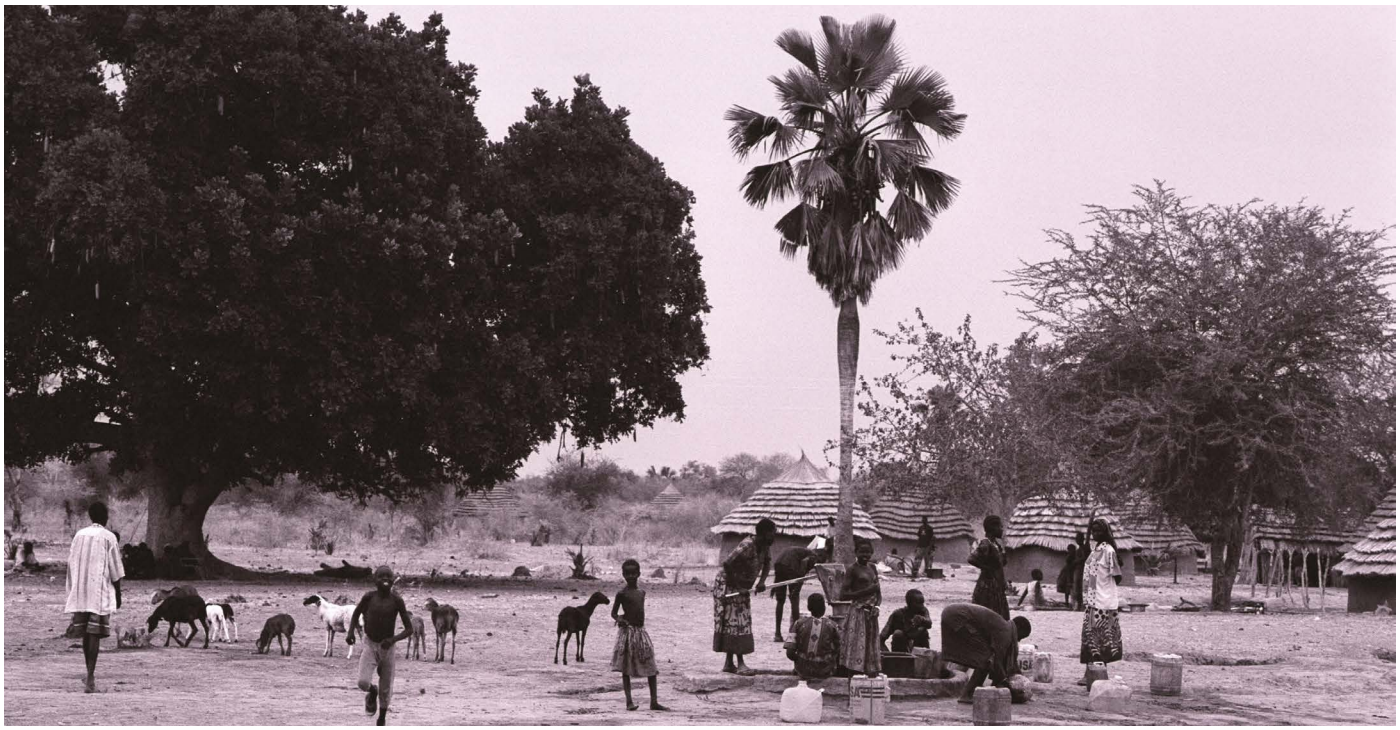

I 45 år har Kirkens Nødhjelp jobbet i Sudan/Sør-Sudan, og brønnboring har vært en viktig oppgave. Mange hundre tusen mennesker har fått tilgang på rent vann, og arbeidet med å bore brønner i Sør-Sudan intensiveres fremover.

å jobbe mer langsiktig, var tanken fremdeles å gjøre ting selv. Det ble etter hvert sterkt kritisert. Budskapet fra partnerne i sør var ikke til å ta feil av. De ville at Kirkens Nødhjelp ikke skulle gjøre ting for dem, men sammen med dem, basert på gjensidig respekt og i kamp mot urettferdige strukturer.

ETTERPÅKLOKSKAP

Da Erichsen gikk av som generalsekretær i 1992, var det diakonale oppdraget til Kirkens Nødhjelp noe helt annet enn da han startet i 1978. Organisasjonen hadde vokst på alle måter; måten man jobbet på var annerledes, man tenkte mer langsiktig og man hadde fått nesten hele kirke-Norge i ryggen. Ikke noe av dette hadde skjedd smertefritt, men man hadde lært av de feilene og den kritikken som hadde kommet i prosessen.

– Fortiden kan ikke veies og måles med dagens standarder. Mye av det vi gjorde, særlig i Etiopia/Eritrea og Sudan, kunne ikke vært gjort på andre måter. I dag drives bistand mye mer profesjonelt. Vi ble evaluert, og vår revisor var nådeløs om nøyaktig rapportering. Men i dag synes byråkratiseringen å ha gått over alle støvleskafter. Og det gjelder ikke bare på bistandsområdet, men på alle områder i samfunnet. Det er meningsløst at vi bruker så mye tid på rapportering. Folk kommer seg jo nesten ikke ut lenger, sier Jappe Erichsen oppgitt.

Boring etter rent vann i Sør Sudan

Den gamle skolen i Ifotu Sør Sudan.

VI KJENNER MÅLET, NÅ TRENGER VI EN PLAN

Se det for deg; året er 2030, fattigdom er utryddet, alle har tilgang til de medisinene de trenger, og alle barn får gratis skolegang.

Det høres kanskje ut som en drøm? Dette er målene verdens ledere har blitt enige om å nå i løpet av de 13 neste årene. Det er ambisiøse mål, det er mål som anerkjenner selve grunntanken i Changemaker: Verden er uforståelig urettferdig; det er vi som har gjort verden urettferdig, og det er derfor vi mennesker som kan gjøre noe med det. Å ta steget fra å anerkjenne vårt ansvar til å faktisk gjøre noe krever mot og troen på at det er mulig.

Selv om målene er skrevet under på, venter vi fortsatt på planen som skal lede oss dit. Alle som har satt seg et mål, vet hvor viktig det er å ha en plan for å nå målet. Om du skal løpe maraton, er det en god idé å trene seg opp, og vil du gjøre det godt på en prøve på skolen, så er det viktig å forberede seg. På akkurat samme måte trenger vi en plan med klare tiltak for å utrydde fattigdom, og vi trenger en plan for å sikre at alle har tilgang til medisinene de trenger. Politikerne har gitt oss løftene, og nå er det på tide å legge planen på bordet slik at alle aktører kan dra sammen i retningen mot bærekraft og rettferdighet.

«Det høres ut som flotte mål», tenker du kanskje. «Men hva har det egentlig med meg å gjøre?» Også våre folkevalgte har skrevet under på disse målene, og vi kan passe på at de ikke gjemmes i skuffen, men kreve at Norge tar sin del av ansvaret for å skape en verden der ingen etterlates i fattigdom. For å klare det trenger vi en plan!

Det skal årets konfirmanter være med på i fasteaksjonen. For å skape en rettferdig verden handler om så mye mer enn veldedighet; det handler om solidaritet, verdighet og rettighetene vi har som mennesker. Sammen skal Kirkens Nødhjelp, Changemaker og konfirmanter fra hele Norge sette press på våre folkevalgte og be om en plan for at vi skal nå målene vi har satt oss.

For det er mulig. Før årets konfirmanter er 30 år, skal vi ha endret de grunnleggende årsakene til fattigdom og urettferdighet og leve i en verden der fattigdom er utryddet, alle barn får gratis skolegang, og alle har tilgang til medisinene de trenger.

Klart vi kan forandre verden!

Tuva Krogh Widskjold

Tuva Krogh Widskjold,
Leder i Changemaker

HVA ER BÆREKRAFTS-MÅLENE?

Bærekraftsmålene er 17 mål som sier hvor vi vil at verden skal være i 2030, og en lovnad om at ingen skal etterlates. Prosessen for å komme fram til hvilke mål som skal prioriteres av verdenssamfunnet, har vært lang. Nå sitter vi igjen med 17 mål som verdens ledere har blitt enige om å nå innen 2030. Målene er delt inn i 169 delmål, som skal måles gjennom 230 indikatorer. Disse skal lede næringsliv, sivil-samfunn og myndig-heter i retning av en global, bærekraftig utvikling.

OFTE STILTE SPØRSMÅL TIL CHANGEMAKER

Har Changemaker oppnådd noe?
-JA!

- I 2013 fikk vi sammen med Kirkens Nødhjelp gjennomslag i ny regjeringsplattform for å investere mer av Oljefondet i fattige land.
- I 2012 fikk vi finansminister Sigbjørn "Siggy" Johnsen til å jobbe for land-for-land-rapportering for norske selskap for å sikre at selskapene ikke snyter på skatten i fattige land.
- I 2012 fikk vi gjennomslag for en gjeldsrevisjon og gjennomgang av alle norske lån til utviklingsland. Slik kan vi se om noen av lånene er illegitime og aldri skulle blitt gitt.

HVA GJØR JEG SOM MEDLEM I CHANGEMAKER?

Etter å ha blitt medlem ved å sende SMS "Changemaker Navnet ditt + kontaktinfo" til 2242 (50 kr.), så er det egentlig opp til deg selv. Jo flere medlemmer vi har, jo større påvirkningskraft har vi. Så det er nok å bare betale medlemskontingenten, men om du vil engasjere deg mer, er det enda bedre! Start eller bli med i en lokalgruppe, eller still til valg i et politisk utvalg eller sentralstyret.

Changemaker er Kirkens Nødhjelps ungdomsbevegelse som jobber for å endre årsakene til fattigdom og urettferdighet gjennom å påvirke beslutningene til politikere, bedrifter eller enkeltpersoner. Organisasjonen så dagens lys som et prosjekt for å få unge mennesker til å engasjere seg og bli givere til Kirkens Nødhjelp. Det var i 1992, og mottoet var "global gerilja – for deg som tør". I dag har Changemaker ca. 2000 medlemmer i alderen tretten til tretti, fordelt over hele Norge. Changemaker har også søsterbevegelser i andre land, som Finland og Kenya. Tuva Krogh Widskjold er leder i Changemaker. www.changemaker.no

- Like viktig som rent vann.

Jenter er ekstra sårbare for infeksjoner i menstruasjonsperioden. Særlig problematisk er det i områder der menstruasjon er tabubelagt, og i katastrofer og konflikt.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Kirkens Nødhjelp

Kirkens Nødhjelp har lenge vært klar over kvinners spesielle utfordring når det bryter ut en katastrofe, og jobber med å få det inkludert i beredskapsutstyret for nødhjelpsresponser. Det vil i praksis si at man jobber med en hygienepakke som består av gjenbrukbare bind, truser, såpe, klessnor og bøtte til å vaske undertøy og bind i.

– Vi kan alle være enige om at kvinner ikke slutter å menstruere selv om det bryter ut krig eller et jordskjelv skjer. Derimot kan de vanlige mekanismene jenter og kvinner benytter seg av for å håndtere sin menstruasjon, forsvinne i en katastrofe, og dette kan få alvorlige konsekvenser. Jenter og kvinner er ofte de i familien som henter vann, ved og møter opp i matutdeling. Mangel på bind eller truser kan hindre jenter og kvinner i å gå utenfor huset. Det å ta menstruell hygiene på alvor i store kriser er også tett knyttet opp til verdighet. På sikt vil det også bety at unge jenter kan gå på skolen selv om de har mensen, samt at kvinner kan delta i inntektsbringende aktiviteter, sier Benedicte Næss Hafskjold i Kirkens Nødhjelp. Hun understreker at menstruell hygiene bør tas like på alvor som tilgang til toaletter og rent vann, og at opplysningsarbeidet omkring menstruasjon er like viktig som å dele ut bind og såpe. Kirkens Nødhjelp bruker lokale ressurspersoner for å lære jentene god hygiene i menstruasjonsperioden.

MÅ SNAKKE RUNDT GRØTEN

I kulturer der det er tabu å snakke om menstruasjon og prevensjonsmidler, er det en utfordring med hygienetiltak for å hindre infeksjoner.

På landsbygda i Pakistan drar ikke jenter på skolen en fjerdedel av tiden fordi de mangler toalettfasiliteter og/eller bind. Noen lager egne bind av skitne stoffrester og risikerer infeksjoner, andre mobbes fordi de blør igjennom. Amna Qureshi er norskpakistaner og har jobbet mye med organisasjoner som Kirkens Nødhjelp som kursholder og konsulent. Blant annet har hun laget brosjyrer om menstruasjon for pakistanske jenter på landsbygda. Det var ingen enkel oppgave.

– Plutselig kunne jeg ikke kalle mensen for mensen, men måtte pakke alt inn slik at ingen ble flaue eller ydmyket. Det gikk for eksempel ikke an å illustrere en vagina. Det ble en del kompromisser, sier Qureshi.

– Hvordan kunne en brosjyre hjelpe når jentene går på skole uten vann, toaletter eller steder å kaste menstruasjonsbind?

– Vi ville gjøre dem tryggere – og stoltere – av kroppen sin. Mange jenter finner ut dette av seg selv, og det knyttes mye skam rundt det. Så lærte vi dem å lage sine egne vaskbare bind som de kunne ha med seg i skolesekken, sier Qureshi.

– BARE SOM DØDE KAN VI BO HER

– Det at kirken og kirkegården ikke ble ødelagt av myndighetene, og at vi fikk fortsette å holde gudstjeneste og begrave våre avdøde her, har holdt samfunnet i live, forklarer Amir Toumie, en av etterkommerne av de som måtte flykte fra Iqrit i 1948.

TEKST OG FOTO: Silje Belghaug Knarud, ledsager

Den kristne landsbyen Iqrit i nord-Israel var en av mange palestinske landsbyer som innbyggerne ble tvunget til å forlate da staten Israel ble opprettet i 1948. Nesten 500 mennesker ble tvangsflyttet, men da de i 1951 krevde tilbakevending, ble Iqrit ødelagt. Landsbyens kirke og kirkegård fikk imidlertid stå igjen, og i dag holder kirken liv i innbyggernes håpet om å vende tilbake.

– Datteren min og noen venninner av henne skal overnatte der i kveld, sier Shadia Sbait i bilen vi sitter i på vei til Iqrit. Shadia Sbait kaller seg «palestiner av 1948», som er palestinerne og deres etterkommere som ble israelske innbyggere da staten ble opprettet. Shadia har engasjert seg i Iqrit Community Association – en organisasjon opprettet i 2009. Den representerer etterkommere fra Iqrit (rundt 1500 stykker) i tillegg til at den arbeider for retten til å vende tilbake.

BARE KIRKEN STOD IGJEN

Iqrit Community Association er opptatt av å få oppmerksomhet internasjonalt for å få legge press på israelske myndigheter. Mange internasjonale turister og aktivister besøker ruinene av landsbyen i solidaritet, og det er skrevet flere bøker om Iqrits historie og kamp. Denne gangen er vi fire stykker fra Kirkenes verdensråds ledsagerprogram som er med Shadia for å lære mer om den vanskelige situasjonen til palestinere i Israel. En gjeng unge etterkommere har laget en camp ved siden av kirken, som er den eneste bygningen som står igjen. Slik holder de liv i Iqrit.

– Egentlig var det meningen at innbyggerne skulle få vende tilbake 14 dager etter evakueringen i 1948, men så ble området erklært som militært område, forteller Shadia i bilen. Etter flere rettsaker der innbyggerne krevde å få vende tilbake, havnet den til slutt i høyesterett, hvor de fikk medhold. Vedtaket ble imidlertid ikke overholdt av israelske myndigheter, som i stedet ødela alle husene i landsbyen. Bare kirken og kirkegården lot de stå igjen. Området ble underlagt israelsk administrasjon fordi det skulle brukes til offentlige formål.

ØYEN-VITNE

SILJE BELGHAUG KNARUD har skrevet masteroppgave om kristensionister i Israel og deres arbeid for å få jøder til å immigrere til Israel. I vinter var hun i Israel som ledsager. Gjennom ledsagerprogrammet utplasseres mennesker fra hele verden i utvalgte byer og landsbyer på Vestbredden og i Jerusalem. Der ledsager de palestinere og israelere som med fredelige midler arbeider mot den israelske okkupasjonen.

DØGNKONTINUERLIG VAKT

Bilen vi sitter i, tar av fra hovedveien. Jeg er overrasket over at en liten bybil klarer å komme seg opp den bratte bakken, så liten og humpete som veien er. – Det er tredje gangen vi asfalterer veien. Israelske myndigheter ødelegger veien for å hindre oss fra å komme hit, men vi bygger den opp igjen, sier Shadia. Vi kjører opp en åsside der Iqrits symbol, kirken, ruver på toppen. Et provisorisk hus er satt opp litt nedenfor kirken der noen av de unge mennene som er på vakt denne dagen, sitter og drikker kaffe. Vi slår oss ned sammen med dem og får servert arabisk kaffe. De forteller at vaktholdet roteres slik at det er noen til stede døgnet rundt i tilfelle israelske soldater kommer for å ødelegge det de har bygd opp, men det er også symbolsk at det alltid er noen til stede. – De fleste av oss studerer, og vi kommer hit på rundgang; vi er en ny generasjon som prøver å holde identiteten til innbyggerne i Iqrit i live, forteller Amir Toumie på flytende engelsk, noe han har lært fra amerikanske TV-serier.

Identitetsbygging har blitt viktig for etterkommerne fra Iqrit. – Det at kirken og kirkegården ikke ble ødelagt av myndighetene, og at vi fikk fortsette å holde gudstjeneste og begrave våre avdøde her, har holdt samfunnet i live, forklarer Amir. – Vi får ikke lov til å flytte tilbake: Bare som døde får vi bo her, sier Shadia ironisk. Hun forteller videre at de nylig hadde en sak oppe for retten for å få beholde et gjerde som de først hadde fått bevilget penger til fra myndighetene, men som de senere fikk beskjed om at måtte rives. – Det var en absurd sak, men vi fikk til slutt lov til å beholde det, forteller Shadia.

HJELPER Å VÆRE KRISTEN

Til tross for mange problemer med israelske myndigheter som jevnlig kommer og ødelegger campen, gir ikke Iqrits etterkommere opp håpet om å få flytte tilbake, og de har flere ganger fått støtte for sin sak i det israelske parlamentet. – Siden vi er kristne, er det lettere å kunne få tilbake områdene enn om vi var muslimer, sier Shadia. Hun forteller videre at de som kristne først og fremst identifiserer seg som palestinere. Flere av vennene til de som camper i landsbyen, er muslimer. De overnatter også for å vise solidaritet. – Det er jo en felles kampsak til tross for at israelerne prøver å splitte oss og gjøre konflikten sekterisk mellom kristne og muslimer, sier Shadia.

Amir viser oss rundt i på campen og i kirken. Den gamle religiøse bygningen har mange sitteplasser til tross for at den er liten og enkel. Ikonbilder av Jesus, Maria og apostlene preger inventaret og kan minne om ortodokse ikoner. Kirken er imidlertid gresk-katolsk, og innbyggerne har bedt den katolske kirke om hjelp med sin sak. I 2014 besøkte Pave Frans Vestbredden, og Shadia og representanter fra andre destruerte landsbyer møtte Paven for at han skulle formidle problemet til Israels statsminister Benjamin Netanyahu. Til tross for det sterke signalet har ikke israelske myndigheter gitt etter for presset, men identiteten og moralen til etterkommerne fra Iqrit er like standhaftig.

Det holdes sommerleir i kirken hvert år for alle barna til etterkommerne fra Iqrit. – Det er en møteplass for dem, et sted de alle kan samles for bare vi etterkommere vet hvordan det er å være fra Iqrit, forklarer Amir. Om lag 80 barn og unge deltar på sommerleirene, hvor de ber, leker, danser og synger. – Gjennom samlingene får de økt identitetsfølelse, som er viktig for at kampen skal opprettholdes, og for at Iqrit skal leve videre, sier Shadia.

FIRE GENERASJONERS KAMP

Amir tar oss med ned til kirkegården som ligger ved foten av den ødelagte landsbyen. På veien ned ser vi rester og ruiner av steinmurer og olivenpresser. Noen kuer går og beiter litt lenger unna, og Amir peker på dem og forteller at selv kyrene til israelerne har mer bevegelsesfrihet enn det palestinere har. Inne på kirkegården kan vi se bilder og navn på gravene av Iqrits tidligere innbyggere og deres etterkommere som er gravlagt der. Amir peker på en navneliste over den første generasjonen av etterkommere som kjempet for retten til å vende tilbake. I dag er det tredje og fjerde generasjons etterkommere som opprettholder kampen, og om de ikke får vende tilbake i dette livet, er det håp om at de får bo der som døde.

5 tett på

■ **Hvilke nettsider sjekker du jevnlig?**
– Lokalavisen min i Spania, en blogg om fornybar energi (nergiza.com), en teknisk blogg (intructables.com), og sist men ikke minst en blogg om brødbaking (thefreshloaf.com).

■ **Hva leste du sist?**
– Romaner leser jeg lite, så det er mest fagbøker om vann, hygiene og sanitær.

■ **En film som har gjort inntrykk?**
– «Safety not guaranteed» og «The Spanish affair».

■ **Hva gjør du for å slappe av?**
– Jeg elsker å sykle, være sammen med familien og lage mat.

■ **Hva brenner du for?**
– Bærekraftig utvikling, så jeg leser mye om økologisk landbruk, fornybar energi og alternative metoder for lokalsamfunn – særlig nabolag i byer – som vil leve mer i harmoni med omgivelsene og naturen.

LATRINEEKSPERTEN

Iker Montes-Burgos kan komme til et katastrofeområde og sørge for at det i løpet av dager blir satt opp flere hundre latriner. Men, det er bare to ganger han føler at han virkelig lyktes.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Håvard Bjelland/Kirkens Nødhjelp/Privat

Montes-Burgos kom nylig til Norge for å jobbe som vannekspert i Kirkens Nødhjelp. Han har en master i WASH (Water, Sanitation and Hygiene) og tok en halv doktorgrad i nanoteknologi, men det er ute i felt han har lært mest. Nå skal han snart til Kamerun for å lede en viktig del av Tsjad-offensiven til Kirkens Nødhjelp.

NOMADE

Den 37 år gamle spanjolen har bodd lange perioder i Afrika, Asia og Latin-Amerika med ulike prosjekter og i flere flyktningleirer. Med et barn på to år bestemte ekteparet seg for å flytte «hjem» til Europa. At det ble Norge, kan Kirkens Nødhjelp ta æren for.

¬ Fra 2009 til 2016 flyttet vi rundt i felt, noe som jo ikke passet så bra med et lite barn. Vi ville til Europa og en ikke så altfor stor by. Da passet Oslo perfekt, sier Montes-Burgos, som neppe får nyte roen i Norge så altfor lenge. I vår sendes han til Kamerun for å lede sanitærarbeidet i en stor leir Kirkens Nødhjelp skal drive sammen med den lutherske kirken der.

VANSKELIG ARBEID I LEIRENE

Han var på Filippinene etter tsunamien og på Haiti etter jordskjelvet. Arbeidet han nå skal gjøre i en stor flyktningleir, er imidlertid ekstra vanskelig. Leirene bygges ofte tett slik at det mangler sanitetskorridorer, og det er ikke rom for å bygge latriner og borre hull. Dessuten er leirene ofte bygget på steingrunn slik at det ikke er enkelt å borre etter vann. En ekstra utfordring med Tsjad-operasjonen er at store områder er kontrollert av Boko Haram og er umulig for nødhjelpsorganisasjoner å dra inn i. En annen utfordring er at leirene ofte blir mye større enn lokalsamfunnet det grenser til.

– Det oppstår alltid konflikter mellom lokalbefolkningen og flyktningene, så vi må ofte inn og megle. Vi tar også hensyn til lokalsamfunnet, for eksempel ved å legge vannrør inn til de fastboende og ikke bare til flyktningene, sier Montes-Burgos.

– Du er ikke redd for selv å bli syk?

– Nei, det er jeg ikke. Etter jordskjelvet i Haiti i 2010 brøt det ut en koleraepidemi som rammet 600 000 de første seks månedene. Flere tusen døde. Men, vaksinen sikrer deg 60 %, og vasker du hendene og koker vannet, går det bra. På Haiti ble leirene trygge, og vi måtte sikre lokalbefolkningen som bodde utenfor leirene. Barna er de mest utsatte, så vi lærte dem å hilse med knokene når de ville hilse. Det syntes de var kult, sier Montes-Burgos.

MED LOKALBEFOLKNINGEN PÅ LAGET

I krig og katastrofer er det viktig å spille på lag med de som trenger hjelp slik at alle løfter sammen. Båndene mellom de som bor i flyktningleirene, er ofte svake, og det er i områder med sterke mellommenneskelige bånd at Montes-Burgos føler han virkelig har lyktes.

– Tsunamien på Filippinene ødela hus som lå nærmere kysten enn 50 meter. Vi leverte trygg vanntilgang, hus og latriner for 600 mennesker. Kulturen der er å jobbe sammen i grupper, og vi trente en person som ledet arbeidet slik at folk kunne bygge sine egne hus og latriner. Det ble billigere for oss, vi betalte bare for opplæring og manualer og kunne se at flere hundre hus bare poppet opp langs veiene. Ikke minst var det viktig at lokalbefolkningen selv fikk eierskap til fasilitetene – de er ikke hjelpeløse selv om de er ofre, sier Montes-Burgos.

– Hjelp til selvhjelp, med andre ord.

– Absolutt. Et annet prosjekt jeg er veldig fornøyd med, var et i El Salvador da vi skulle borre 56 brønnhull og installere pumper. Normalt installerte man kostbare pumper som fungerte i mange år, men når de gikk i stykker, var det ingen som hadde råd eller kunnskap til å reparere dem. Jeg fikk konstruert billige pumper av varer man kunne få kjøpt på det lokale markedet. De gikk i stykker et par ganger i året, men var enkle og billige å reparere. Jeg måtte senere en gammel dame som hadde lært seg å fikse brønnen selv, og som var stolt og veldig fornøyd, sier Montes-Burgos.

Hvem?

■ Iker Montes-Burgos er WASH-koordinator i Kirkens Nødhjelp. Det vil si at han koordinerer arbeidet vi gjør med Vann, Sanitær og hygiene i ulike nødhjelpsoperasjoner eller i mer langsiktige prosjekter. Han har blant annet jobbet mye med å bygge latriner til folk på flukt fra sykdom, nød eller naturkatastrofer.

Aktuell?

■ Kirkens Nødhjelp setter nå i gang med et stort prosjekt rundt Tsjad-sjøen som skal hjelpe titusener av flyktninger. ACT Alliance har vært i området lenge, men det er nytt at Kirkens Nødhjelp skal ha ansvar for WASH i flere flyktningeleire.

Sundvolden:

Engasjerte frivillige

■ Siste helga i januar var vi sammen med 150 av våre fantastiske frivillige på Sundvolden. De er klare for årets Fasteaksjon! Takk for en fantastisk og inspirerende helg – det er en vitamininnsprøytning å være sammen med dere! Vi gleder oss til å lage tidenes Fasteaksjon sammen med dere!

Nobels Fredssenter, Oslo:

Feiret fredsavtalen i Guatemala

■ Kirkens Nødhjelp var medarrangør da 20-årsjubileumet for fredsavtalen i Guatemala ble markert i Oslo. Åpningsarrangementet ble avholdt på Nobels Fredssenter 1.desember. Der fikk de over hundre frammøtte minnes Guatemalas historie, feire fredsavtalen og mangfoldet av solidaritetsbånd mellom våre to land, og høre om hvilke utfordringer Guatemala står overfor i dag, hvilke politiske og sosiale alternativer som finnes og hvordan vi i Norge kan støtte opp om disse. I forbindelse med åpningsarrangementet ble det stilt ut bilder som barn fra landsbygda i Guatemala har tegnet i 1993 og i 2016 - om hva de håper på for fremtiden.

Foto: Kristin Morseth

Sundvolden:

Feiret med barnebursdag

■ Sundvolden. Fasteaksjonen er 50 år i år, noe som ble feiret med sang, ballonger og jubel da noen av de frivillige var samlet i februar. Anne-Marie Helland og Ragnhild Øyen Toyamasu feiret med ballonger og bursdagshatter.

Vestre Toten:

Norgesmestre lar høner bli til geiter

■ Verdens første norgesmestere i lunsj er opptatt av bærekraftig utvikling: å utnytte ressursene, dele på godene og gi videre det de har lært. Og selvsagt grundig håndvask.

NM i lunsj gikk av staben i Stavanger i slutten av januar, og det var elever fra Raufoss ungdomsskole i Vestre Toten som vant. DugguL har servert både medelever og besøkende lunsj, og konseptet er å redde høna som matvare. Tusenvis av høner destrueres årlig etter endt eggproduksjon. – Høna er velsmakende mat, særlig når den serveres med grønnsaker produsert i sunn Toten-jord. Vi vil også lage mat som alle kan spise, uansett hvilken religion de tilhører, sier elevene som får ros fra både ordfører, skolesjef og rektor.

– Hvordan kom dere på å gi penger til geiter fra Kirkens Nødhjelp?

– Vi har hørt om det tidligere og syntes det var en god sak. Vi er opptatt av å utnytte ressursene som finnes lokalt. Det er mange ressurser i ei geit! Den smaker godt også, sier mesterkokkene som har mottatt diplom fra Kirkens Nødhjelp for innsatsen.

Elevene har til nå samlet inn litt over 12.000 kroner, det betyr mer enn 50 geiter, men det stopper ikke der. De har planer om å gi litt av overskuddet fra hver lunsj til Kirkens Nødhjelp fremover.

Elevene er dessuten blant årets konfirmantkull i Raufoss menighet og skal selvsagt gå med bøsse under Kirkens Nødhjelps Fasteaksjon 2.– 4. april. De oppfordrer konfirmanter og matglade over hele landet til å gjøre det samme!

Her ser vi vinnerne i egendesignede gensere, noen har også på sin grønne bunad for anledningen; Felleskjøpsdressen. Sevval Guven, Kristina Markeng, Annika Gulbrandsen, Leona Hauge-Wold, Eline Blakli, Sigrid Straumsheim Hoem, Thea Berg, Fia Fredrikke Heimdal, Malin Fuglerud Bjørge, Iver Stensrud, Sindre Kristiansen, Andrè Skibenes, Alexander Olsen og Vegard Ertsås.

TEKST OG FOTO: Kristin Nicolaisen

Andakt

Av Sindre Skeie,
kommunikasjonssjef ved Diakonhjemmet

Livgivende vann

I Bibelen er vannet et tvetydig symbol. Noen steder er vannet voldsomt, vilt og truende. Da representerer det kaoskreftene, alt som ennå ikke er underlagt Guds makt: «Jorden var øde og tom, mørke lå over dypet, og Guds Ånd svevde over vannet.» Andre ganger er vannet svalende, leskende og fornyende. Da står det for gavmildhet, nåde og liv: «Det vannet jeg vil gi, blir i ham en kilde med vann som veller fram og gir evig liv.»

For alle mennesker har vann denne tvetydigheten ved seg. Uten vann kan ingenting leve. Å få tilgang til en vannbrønn kan forandre et helt lokalsamfunn. Men vann kan også bli en morderisk flom.

Fortellingen om den evige Gud som blir et foster i Marias liv, er en fortelling om vannets livgivende potensial (Luk 1,26–38). Uten vann kunne ikke fosteret få liv og vokse og bli født som barnet Jesus.

Den ortodokse kirkes ikoner er sprunget ut av en spiritualitet som er annerledes enn den vestlige protestantismen. Ikonene er vinduer inn mot gudsmysteriet. I ikoner som viser Jesus i Marias liv, er Jesus ofte avbildet med et årvåkent blikk som retter seg mot betrakteren, og med høyre hånd løftet i en velsignende gest. Dette motivet vitner om at Jesus er både Gud og menneske. Jesus var hos Gud i begynnelsen, da kaoskreftene ble temmet, og han var med da himmelen og jorden ble skapt. Og samtidig er Jesus et menneske, et foster, som veves på gåtefullt vis i vannet i Marias liv.

Vi vet ikke hvorfor Maria spør: «Hvordan skal dette kunne skje når jeg ikke har vært sammen med noen mann?» Det kan godt hende at hun bare ikke forstår hvordan det kan være mulig. Men kanskje er hun også usikker på om hun er den rette. Er det virkelig henne Gud har utvalgt? Er hun i stand til fylle den rollen engelen forespeiler henne – rollen som mor til Messias, den salvede som folket venter på?

Det er alltid en tvil hos den troende, enten det er en tvil på egne evner eller på at Gud er i stand til å holde sine løfter. Den som arbeider for at mennesker skal få et bedre liv, vil også komme i situasjoner av tvil. Gjør jeg det riktige? Har jeg valgt den beste løsningen? Orker jeg å bære risikoen for at noe går galt? Kan jeg tilgi meg selv når noe jeg gjorde i beste mening, fikk uheldige konsekvenser for andre?

Du har funnet nåde, sier engelen til Maria. Å finne nåde er å få høre noen si: Du er i stand til å ta den rollen som jeg har utvalgt deg til å ha. Nåde er mer enn tilgivelse, det er også å myndiggjøre til en tjeneste. Nåde og kall henger sammen. I sin nåde sier Gud til mennesket: Slik som du er, skal du få stå i min tjeneste. Maria trenger ikke å være uten synd for å kunne være Jesu mor. Hun er utvalgt med hele seg – både på tross av og på grunn av at hun er den hun er.

For alle som ønsker å tjene Gud, enten det er gjennom å bygge lokalsamfunn, mekle i konflikter, bore etter vann, forkynne evangeliet eller gi omsorg til syke, er dette et håpefullt budskap: Det er ikke våre handlinger alene som skal bære tjenesten. I og med og under våre ufullkomne handlinger arbeider Gud alltid for å skape noe nytt.

Denne andakten er hentet fra ressursmateriellet til Kirkens Nødhjelps fasteaksjon http://www.fasteaksjonen.no/gudstjenestemateriell

Lite land – store endringer

Kirkens Nødhjelp skal nå fokusere arbeidet sitt på færre land, og Laos er et av landene man trekker seg ut av. – Laos er fortellingen om mange små tall og om store viktige endringer, sier Knut Christansen i Kirkens Nødhjelp.

TEKST: Aina Johnsen Rønning **FOTO:** Kirkens Nødhjelp

Laos

Befolkning: 7 millioner
Hovedstad: Vientiane
Språk: Lao 55%, khmou 11%, hmong 8%, andre
Forventet levealder: 68 år
Fattigdom: 30 % lever i ekstrem fattigdom.
Utdanning: 10 år

I 27 år har Kirkens Nødhjelp operert i det lille, inneklemte kommunistiske fjellandet Laos. Da arbeidet ble startet i 1989, var landet fortsatt preget av Vietnam-krigen, eller «The American War», som laotene kaller den. Krigen endret hele regionen.

Ettpartiregimet kontrollerte alt arbeid og la mange begrensninger, for eksempel med «grensekontroll» mellom distrikter og provinser. Kirkens Nødhjelp var en av de første internasjonale organisasjoner som fikk større programavtaler med laotiske myndigheter.

– I tett samarbeid med myndighetene og FN tok vi på oss sensitive og krevende oppgaver i Det gylne triangel. Målet var å hjelpe bønder til å gå bort fra opiumsdyrking, avruse og rehabilitere opiumsavhengige og introdusere alternativ jordbruksproduksjon. Videre tok vi opp arbeid mot hiv/aids og menneskehandel knyttet til sexindustrien i nabolandet Thailand. Det var tabubelagte temaer, og målgruppen var etniske minoriteter som var under hardt press fra sentralmyndighetene, sier Christiansen, som jobbet i landet fra 1996 til 1999.

INVOLVERING OG DIALOG

Mens myndighetene i oppstartfasen ønsket at Kirkens Nødhjelp skulle bygge gode veier og infrastruktur slik at landsbyene ble lettere å kontrollere, valgte Kirkens Nødhjelp en mykere tilnærming med medvirkning og dialog i en ikke-konfronterende kultur der det er viktig å ikke tape ansikt.

– Vi hadde mye å lære, og med årene utviklet det seg et godt og tillitsfullt samarbeid mellom Kirkens Nødhjelp myndighetene – ikke

minst på distrikts- og provinsnivå, sier Christiansen.

Arbeidet ble en del av FNs narkotikaprogram, samarbeidet med myndighetene i Laos og hadde norsk UD som viktigste finansieringskilde.

– For å få bøndene vekk fra opiumsdyrking introduserte vi alternativ jordbruksproduksjon. Der forholdene lå til rette, tok de i bruk våtrisproduksjon, som ga større avlinger og reduserte det tradisjonelle svedjejordbruket som utarmet jorda. I tillegg satset vi på å rehabilitere bønder som var opiumsavhengige. Vi engasjerte familiene, landsbyledelse og religiøse ledere, både for å forplikte og støtte de opiumsavhengige, sier Christiansen.

Bøndene ble avruset og fulgt opp i sitt eget lokalmiljø i stedet for ved sentre drevet av myndighetene. Mens det normalt kunne være en tilbakefallsrate ved senterbaserte tiltak så høy som 70 %, oppnådde Kirkens Nødhjelp en tilbakefallsrate ned mot 5 %. Men, tiltakene var arbeidsintensive og ble vanskelige å vedlikeholde etter hvert som myndighetene tok over.

– Myndighetene hadde vedtatt lover og forpliktet seg internasjonalt på at opiumsdyrkingen skulle bort. Men i disse fjerntliggende områdene var opium ikke bare en viktig inntektskilde, det var også «universalmedisin» mot alle slags sykdommer og plager. Moderne medisinske alternativer fantes ikke. Vi hadde sett fra tilsvarende arbeid i Thailand at dersom man ikke fikk avrusing og rehabilitering på plass, ville fjerning av opium kunne føre til at andre og enda mer skadelige kjemiske rusmidler ble introdusert fra nabolandene, og folk kunne ende opp med et enda mer alvorlig misbruk. Vi har hele tiden vært tett på landsbybefolkningen. Endringene har vært store ettersom landet har åpnet seg – på godt og ondt. I et lite land og i områder som er svært tynt befolket, blir det de mange små tallene som til sammen resulterer i store positive endringer. Vi har jobbet lenge blant de mest utsatte og gleder oss over deres fortellinger om nye ferdigheter, utdannelse, bedre helse og ikke minst om stolthet og selvbevissthet, sier Christiansen.

HIV OG AIDS – EN ALVORLIG TRUSSEL

Et annet viktig arbeid for Kirkens Nødhjelp i Laos har vært kampen mot hiv og aids. En betydelig sexindustri fra Thailand og risikabel tradisjonell praksis blant Akha-folket var svært foruroligende. Akhaene bor ofte isolert – i fjellområder uten veiforbindelser, de har sitt eget språk og snakker sjelden Lao. Mange var plaget av kjønnssykdommer, og risikoen for hivsmitte var stor. Kunnskapen om seksuelt overførbare sykdommer er naturlig nok meget lav.

– Vi var de første som jobbet med hiv og aids blant minoriteter i nord, der man verken hadde tilbud om medisinsk behandling eller et støtteapparat rundt de som ble syke. Gradvis ble slike tilbud bygget opp samtidig som det ble lagt stor vekt på folkeopplysning, forteller Margrethe Volden, som jobbet i Laos på slutten av 90-tallet og senere fra 2004 til 2011.

Kirkens Nødhjelp tok i bruk nye og alternative opplysningsopplegg i arbeidet mot hiv og aids.

– Vi dro rundt til landsbyene og arrangerte informasjonsmøter med musikk, teater og lokale «såpeopera»-filmer vi fikk laget, sier Volden. Hun beskriver malende hvor magisk det var å sitte ute i en Akha-landsby oppe i fjellene sent på kvelden og se såpeopera sammen med hele landsbybefolkningen i sine fargerike tradisjonelle klesdrakter.

Helt fra starten av ble tradisjonelle religiøse ledere og buddhistiske munker engasjert i omsorgen for syke. – Vi utnyttet rommet som var der for religiøse aktører og tok Akhaer, som har sin egen religiøse praksis og tradisjon, med oss til buddhistiske templer i Nord-Thailand, der de fikk opplæring i omsorgsarbeid og behandling hos sykehuspartnerne våre som var tilknyttet templene, sier Volden.

Kirkens Nødhjelp konsentrerer innsatsen mot færre land og temaer og trekker seg ut av flere land. Når Kirkens Nødhjelp nå avslutter våre innsatser i Laos, tar våre nasjonalt ansatte viktige deler av programmer videre innenfor en nystartet frivillig organisasjon. Hovedfokus er på minoriteters rett til utdannelse forankret i egen kultur og identitet og samarbeid med nasjonale trosbaserte organisasjoner.

SAMMEN FOR EN RETTFERDIG VERDEN

STØTT VÅRT ARBEID!

Bli fast giver på kirkensnodhjelp.no

LAOS

Laos er et lite land – litt flere innbyggere enn Norge – på et areal som er litt mindre.

Gjennom 27 år har Kirkens Nødhjelp arbeidet med utsatte minoriteter på en rekke sensitive områder som hiv og aids, alternativer til opiumsdyrking, menneskehandel og kjønnsbasert vold. De siste årene er samarbeid med trosbaserte organisasjoner styrket. Nå tar en nystartet nasjonal organisasjon viktige tiltak videre.

Vi takker våre annonsører

JO TANKERS

GRIEG FOUNDATION

Vi takker våre annonsører

SNEKKER KOMPANIET

...du får mye mer hos HTH

RØRKOMPANIET AS

Ditech FILTER SOLUTIONS

KROSBY MØBLER A/S
www.krosby.no
Møllergata 12
0179 OSLO
Tlf: 22 42 41 75
Fax: 22 42 52 25

MOCCAMASTER HANDMADE

acc nordic

BERNT ROLIGHETEN AS

HASLESTAD REGNSKAP AS
Postboks 430 Skøyen - 0213 OSLO

PLESNER-GRUPPEN AS

BOHUS LETO MØBLER AS

HasåS
TRELAST – BYGGEVAREUTSALG
HØVLERI – OVERFLATEBEHANDLING
3243 Kodal – www.hasas.no

Høgskolen i Molde

FMC BioPolymer

STUDIONSW AS

Knut Haugsjå AS
Haugsjå, 3855 TREUNGEN
Sprengning, graving og transport
Besøk vår hjemmeside: haugsjaa.no

Budstikka
det bankende hjerte for Asker og Bærum

pwc

ROYAL CANIN
KUNNSKAP OG RESPEKT

Power and productivity
for a better world™
ABB

VEDAL PROSJEKT

vårtoland

Offshore Drilling – Cruise – Renewable Energy

Visit us at: www.fredolsen.no, www.bonheur.net, www.ganger-rolf.com or call: (+47) 22 34 10 00

Fred. Olsen & Co.

Vi takker våre annonsører

NORDAKER BUNADER
Steinkargata 29, 4006 Stavanger

G P TJØRHOM & CO
INNEHAVER GEIR
HELGE TJØRHOM

SØRLANDETS
SYLINDERSERVICE AS

FOLKEHØGSKOLEN SØRLANDET

GILJE

GHV MONTASJE AS
www.ghv.no

snøgg

HARDHAUS AS

Fibo

Folkeuniversitetet

BYGGMESTER SLYK & ESPEVIK AS

SvithunElektro
- VI KOMMER NÅR STRØMMEN GÅR!

Berthas
SIDEN 1956

Norsk Protein
– ledd i næringskjeden
P.b. 40, 4064 Stavanger
Tlf. 51 57 45 00, Fax. 51 57 51 92
Bankgiro 5413.05.99284
Org. nr. NO 921 042 434 mva

coop prix
AUSTRÅTT
Kyrkjevegen 158, 4325 Sandnes
Man-fre 07.00-22.00 Lør 08.00-21.00

Infodoc Plenario
Trygt, stabilt og effektivt
- Laget for fremtiden
infodoc
www.infodoc.no
Microsoft Partner

DEN
BESTE
SMAKEN
MED
økologiske
RÅVARER
www.norganic.no

VA-Tek AS leverer tanker for drikkevann i prefabrikkert betong
Og vi støtter Kirkens Nødhjelp i deres vannprosjekter!
Mer info på: www.va-tek.no
vatek
behandling av vann og avløp

Økologisk grossist for hele Norge

Vi takker våre annonsører

Engevik & Tislevoll a.s
Byggmester og Entreprenørfirma

MØRE TRAFO

pka
Per Knudsen Arkitektkontor AS
Brattørgata 5 - 7010 Trondheim
Tlf.: 73 52 91 30 - Fax.: 73 52 96 38
www.pka.no - pka@pka.no

Falkanger

BORGSTEIN

ISTAD
ISTAD KRAFT AS

TRØNDELAG TEATER

www.slippen.no

VIK ØRSTA AS

ENIVEST AS

FISKERSTRAND VERFT AS

TOYOTA
TOYOTA MATERIAL HANDLING NORWAY

ROSTAD MØBLER AS

escali

MAX HAVELAAR
FARMER'S COFFEE
www.farmers.no

I løpet av de neste 24 timene kommer du til å bruke 200 liter vann. Hva om du plutselig ikke kan tappe en dråpe? Eller ikke kan skylle ned i toalettet? En vannvittig tanke! Norge har gode vann- og avløpstjenester, men de kommer ikke av seg selv. Kontinuerlig satsing og høy kompetanse er svaret.

Vannrikdom for de få!
Nesten 780 millioner mennesker mangler rent og nok drikkevann. 2,5 milliarder mennesker har ikke tilfredsstillende sanitærforhold. Det er en jobb å gjøre – både i Norge og i andre land. Utfordrende! Noe for deg?

Den sikreste utdanningen dagens ungdom kan ta, er innen vannfagene. Viktige jobber venter - også i utlandet!

Rent vann – vår framtid!
www.vannkunnskap.no
www.norskvann.no
www.jobbmedvann.no

BØSSEBÆRERNE KOMMER **2.-4. APRIL**

SEND **GAVE** PÅ SMS TIL **2426** (200 KR) Vipps eller MobilePay til **2426**

Slik bruker vi pengene:

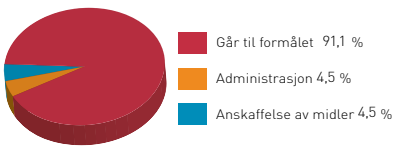

Slik jobber vi:

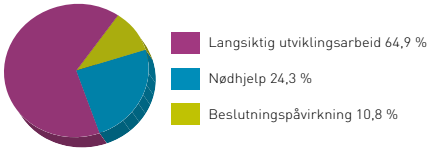

KIRKENS NØDHJELP
actalliance

Telefon: 22 09 27 00, e-post: nca-oslo@nca.no, internett: www.kirkensnodhjelp.no